

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

Lietuvos Respublikos Seimui

IŠVADA DĖL VALSTYBEI NUOSAVYBĖS TEISE PRIKLAUSANČIO TURTO 2009 METAIS ATASKAITOS

2010 m. gruodžio 1 d. Nr. FA-P-700-4-81
Vilnius

Vykdydama Valstybės kontrolės įstatymo¹ ir Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo² reikalavimus Valstybės kontrolė atliko Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos (toliau – Ataskaita) valstybinį auditą ir valstybinius auditus pagal mastą, nustatytą metinėje valstybinio audito programoje. Remiantis Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymu³, valstybės turtą patikėjimo teise valdo, naudoja ir juo disponuoja valstybės institucijos, įstaigos ir organizacijos, valstybės įmonės ir savivaldybės, Lietuvos bankas, o viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitą rengia Statistikos departamentas, kuris kiekvienais metais iki rugpjūčio 1 d. Ataskaitos projektą pateikia Valstybės kontrolei. Valstybės kontrolė iki spalio 1 d. Statistikos departamentui pateikia preliminarį išvadą dėl šio projekto, kuris, jį įvertinęs, Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitą iki lapkričio 1 d. teikia Vyriausybei ir Valstybės kontrolei. Vyriausybė, vadovaudamasi minėto įstatymo nuostatomis, šią ataskaitą, o Valstybės kontrolė – Išvadą dėl jos iki gruodžio 1 d. privalo pateikti Seimui.

¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas, 2002-03-01 Nr. IX-650, 9 str. 3 d. 4 p.

² Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2008-03-13 įstatymo Nr. X-1452 redakcija), 15 str.

³ Ten pat, 7 str. 2 d.

Valstybės kontrolė Ataskaitos duomenų vertinimo auditą suplanavo ir atliko pagal Valstybinio audito reikalavimus⁴ taip, kad gautų pakankamą užtikrinimą, jog Ataskaita visais reikšmingais atžvilgiais parengta pagal teisės aktų reikalavimus, reglamentuojančius jos sudarymą, joje nėra reikšmingų iškraipymų, lyginant su audituotomis įstaigų ir institucijų pateiktomis statistinėmis valstybės turto ataskaitomis. Valstybės kontrolė pagal Valstybinio audito reikalavimus suplanavo ir atliko finansinius (teisėtumo) ir veiklos auditus, kurių metu buvo reiškiamos nuomonės dėl finansinių ataskaitų teisingumo ir valstybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumo ir jų naudojimo įstatymų nustatytiems tikslams. Tikime, kad atlikti auditai suteikia pakankamą pagrindą mūsų nuomonei pareikšti.

Negalėjome įsitikinti, ar į Ataskaitos patikėjimo teise valdomo turto ir įsipareigojimų dalį įjungtos su Europos Sąjunga susijusios 1 784,4 mln. Lt gautinos ir 2 854,5 mln. Lt mokėtinos sumos yra teisingos, nes Finansų ministerijoje apskaita buvo vedama pinigų principu (plačiau – Išvados priedo III dalies 1.5 poskyris).

Ataskaitoje finansiniai įsipareigojimai padidinti 1 523,9 mln. Lt valstybės įmonių dotacijomis (subsidijomis), kurios suteikiamos neatlygintinai ir nepriskirtinos valstybės įsipareigojimams (plačiau – Išvados priedo III dalies 1.6 poskyris).

Į Ataskaitoje nurodytus finansinius įsipareigojimus įskaityta tik pridėtinės vertės mokesčio permoka, tačiau neįskaitytos pelno, gyventojų pajamų ir kitų mokesčių (įmokų) (apie 680 mln. Lt) permokos (plačiau – Išvados priedo III dalies 1.8 poskyris).

Mūsų nuomone, išskyrus minėtus atvejus, Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaita reikšmingais atžvilgiais parengta pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimus, reglamentuojančius Ataskaitos sudarymą. Ataskaita valstybės turto finansinę būklę atspindi tiek, kiek reikalaujama galiojančiuose teisės aktuose, tačiau pilnai nerodo tikros ir teisingos būklės.

Atkreipiame dėmesį į šiuos pastebėjimus:

1. Ataskaita pilnai nerodo tikros ir teisingos turto finansinės būklės, nes pagal 2009 m. galiojusių teisės aktus viešojo sektoriaus subjektai apskaitoje registravo ir finansinėse ataskaitose nurodė ne visą turtą ir įsipareigojimus, nevertino turto nuvertėjimo, įsipareigojimų neklasifikavo į ilgalaikius ir trumpalaikius. (plačiau – Išvados priedo II dalis).

2. Konstitucijoje ir kituose teisės aktuose yra įtvirtinti visuomeninės naudos, efektyvumo, racionalumo ir viešosios teisės valstybės turto valdymo principai. Audito metu nustatyti faktai rodo, kad šiai sričiai skiriama nepakankamai dėmesio:

⁴ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 „Dėl valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“, (2006-02-01 įsakymo Nr. V-15 redakcija).

- finansų ministro patvirtintame Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių plane 2010 metų II ketvirtyje numatytos priemonės neįgyvendintos (plačiau – Išvados priedo III dalies 2.1 poskyris);
- pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą⁵, nuo 2009 m. liepos 1 d. turėjo būti naudojamosi valstybės turto informacinės paieškos sistema, tačiau ji dar nesukurta, jos kūrimo darbai atliekami nesilaikant nustatytų terminų, nenustatytos paieškos sistemos kaupiamų duomenų tikrumą užtikrinančios kontrolės procedūros (plačiau – Išvados priedo III dalies 2.2 poskyris);
- nuo 2010 metų pradėjus taikyti Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą⁶ nebus galimybių viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos kapitalo įtraukti į viešojo sektoriaus subjektų finansines ataskaitas taikant nuosavybės metodą, nes pagal Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymą⁷ nepaskirtas viešojo sektoriaus subjektas, įgyvendinantis Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos savininko teises (plačiau – Išvados priedo III dalies 3.2.1 skirsnis);
- valstybė neturi tikslios informacijos apie akcinių ir uždarųjų akcinių bendrovių valstybei priklausančias akcijas ir viešųjų įstaigų dalininkų įnašus. Nustatytos uždarosios akcinės bendrovės, kurių akcijų neapskaito ir jų veiklos nekontroliuoja valstybės įstaiga/ institucija (plačiau – Išvados priedo III dalies 3.3 poskyris);
- valstybė neturi tikslios informacijos apie valstybės įmones ir jų valdomą turtą. Juridinių asmenų registre duomenys apie įmones ar įstaigas ir registruotiną turtą yra netikslūs. Nustatytos valstybės įmonės, kurių savininko teisių ir pareigų neįgyvendina nė viena valstybės įstaiga/ institucija (plačiau – Išvados priedo III dalies 3.1 poskyris);
- neišspręstas neveikiančių, bankrutavusių ar likviduojamų valstybės įmonių ir uždarųjų akcinių bendrovių išregistravimo iš valstybės registrų klausimas (plačiau – Išvados priedo III dalies 3.1 ir 3.3 poskyriai);
- valstybė, skirdama lėšų valstybės įmonėms turtui įsigyti, negauna grąžos mokesčių pavidalu, nes valstybės įmonės joms skirtas lėšas turtui įsigyti apskaito kaip dotacijas nedidindamos įmonės savininko kapitalo, nuo kurio mokamas valstybės turto naudojimo patikėjimo teise mokestis (plačiau – Išvados priedo III dalies 3.1.2 skirsnis).

⁵ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729, (2008-03-13 įstatymo Nr. X-1452 redakcija), 15 str. 5 d.

⁶ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212.

⁷ Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas, 1996-10-08 Nr. I-1571, 2 str. 1 d. ir 5 str. 1 d.

3. Miško žemė pagal galiojančius verslo apskaitos standartus miškų urėdijų buhalterinės apskaitos registruose neapskaitoma ir duomenys apie ją nenurodomi finansinėse ataskaitose (plačiau – Išvados priedo III dalies 3.1.1 skirsnis).

4. Valstybės kontrolė rengdama išvadas dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2006, 2007 ir 2008 metais ataskaitų yra teikusi rekomendacijas dėl valstybinės žemės fondo, žemės gelmių išteklių apskaitos reglamentavimo, tačiau padėtis nesikeičia, todėl yra rizika, kad apskaitos duomenys apie valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą ir 2010 metais nerodys tikrosios padėties:

- Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos nėra nustačiusi bendrų neregistruotos žemės valstybinės apskaitos principų, žemės valstybinės apskaitos ir jos kontrolės taisyklių (plačiau – Išvados priedo III dalies 1.1. poskyris);
- žemės gelmių išteklių sąlyginės vertės, kiekio ir likučio laikotarpio pabaigoje apskaita iki šiol neregamentuota. Apskaičiuojama tik dalies išžvalgytų, t. y. detaliai išžvalgytų, žemės gelmių išteklių sąlyginė vertė (plačiau – Išvados priedo III dalies 1.3. poskyris).

5. Pagal Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą⁸ nuo 2010 m. sausio 1 d. pradėjus tvarkyti apskaitą pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus, keičiasi viešojo sektoriaus subjektų ir išteklių fondų valdomo valstybės turto ir įsipareigojimų apskaitos principai, bus konsoliduojamos viešojo sektoriaus subjektų finansinės ataskaitos. Pasikeitus apskaitos principams, bet nepakeitus Ataskaitai rengti reikalingų duomenų pateikimo šiuo metu galiojančios tvarkos, įstaigų / institucijų pateikiami duomenys apie valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą bei įsipareigojimus bus netikslūs (plačiau – Išvados priedo III dalies 4 skyrius).

Išvados priede pateikiama Valstybės kontrolės išvadą pagrindžianti informacija.

Valstybės kontrolė

Giedrė Švedienė

⁸ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212, 2 str. 22 d.

**Išvados dėl valstybei nuosavybės
teise priklausančio turto 2009 metais
ataskaitos priedas**

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

ATASKAITA DĖL VALSTYBEI NUOSAVYBĖS TEISE PRIKLAUSANČIO TURTO 2009 METAIS ATASKAITOS VERTINIMO REZULTATŲ

2010 m. gruodžio 1 d.
Vilnius

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Ivadas	4
Santrauka	6
I dalis. Siūlymai	8
II dalis. Ataskaitos rengimo ir jos duomenų vertinimas	9
1. Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto dydis ir jo pokytis	9
1.1. Bendras turto pokytis	9
1.2. Valstybinės žemės fondas	9
1.3. Žemės gelmių ištekliai	10
1.4. Kitas nefinansinis turtas	11
1.5. Finansinis turtas	11
1.6. Finansiniai įsipareigojimai	12
2. Ataskaitos atitiktis teisės aktų reikalavimams, jos duomenų tikrumas ir teisingumas	13
III dalis. Valstybės turto apskaita, valdymas ir disponavimas juo	15
1. Viešojo sektoriaus subjektų valdomo valstybės turto apskaita	15
1.1. Žemė	15
1.2. Kultūros vertybės	17
1.3. Žemės gelmių ištekliai	19
1.4. Kitas valstybės turtas (išskyrus žemę, žemės gelmių išteklius ir kultūros vertybes), įsipareigojimai	20
1.5. Su Europos Sąjunga susijusios gautinos ir mokėtinos sumos	23
1.6. Valstybės įmonių gaunamos dotacijos (subsidijos)	24
1.7. Pavedimų lėšos	25
1.8. Mokesčių ir kitų įmokų permokos	26
2. Viešojo sektoriaus subjektų valstybės turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo	27
2.1. Centralizuoto valstybės turto valdymo strategija	27
2.2. Valstybės turto informacinė paieškos sistema	28
2.3. Valstybės turto valdymas visuomeninės naudos, efektyvumo, racionalumo ir viešosios teisės principais	30
2.3.1. Turto valdymo efektyvumas	30

2.3.2. Turto registravimas viešuosiuose registruose	34
2.3.3. Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimai	35
3. Valstybės turto, kurį naudoja ne viešojo sektoriaus subjektai, apskaita, valdymas ir disponavimas juo	36
3.1. Valstybės įmonės	36
3.1.1. Valstybinės reikšmės miško žemė	38
3.1.2. Kitas valstybės įmonių valdomas turtas	40
3.2. Viešosios įstaigos	42
3.2.1. Viešoji įstaiga Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija	42
3.3. Akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės	44
4. Dėl 2010 metų valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitos	46
IV dalis. Siūlymų įgyvendinimas	48

IVADAS

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 128 straipsnyje numatyta, kad valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką nustato įstatymas.

Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme¹ nustatyta, kad valstybės turto savininko funkcijas įgyvendina Seimas ir Vyriausybė įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Šiame įstatyme nurodyta, kad valstybės turtą valdo, naudoja ir juo disponuoja valstybės institucijos, įstaigos ir organizacijos, Lietuvos bankas, valstybės įmonės, savivaldybės įstatymo nustatytais atvejais. Seimo ir Vyriausybės leidžiamus teisės aktus įgyvendina institucijos pagal savo veiklos sritis: Žemės ūkio ministerija – valstybinės žemės apskaitos, Aplinkos ministerija – administracinių pastatų ir patalpų, miškų ūkio, žemės gelmių išteklių, vandens telkinių naudojimo ir apskaitos, Kultūros ministerija – muziejinių vertybių apskaitos.

Pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą² viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitą rengia Statistikos departamentas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Statistikos departamentas, vadovaudamasis Vyriausybės nutarimu³ patvirtinta ataskaitos rengimo tvarka, Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitoje (toliau – Ataskaita) teikia statistinę informaciją apie valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą pinigine išraiška pagal jo rūšis ir valstybės turto valdytojus, valstybės turto valdytojų (valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų bei valstybės įmonių) ir valstybės įsipareigojimus pagal įsipareigojimų rūšis ataskaitinių ir praėjusių ataskaitinių metų pabaigoje.

Rengdami Išvadą dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos siekėme:

- pareikšti nepriklausomą nuomonę apie Ataskaitą – ar ji visais reikšmingais atžvilgiais parengta pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimus, reglamentuojančius turto apskaitą ir Ataskaitos sudarymą;
- atskleisti valstybės turto apskaitos, valdymo, naudojimo ir disponavimo juo problemas ir pateikti siūlymus, kaip jas spręsti.

Vertindami Ataskaitą apibendrinome atliktus penkiasdešimt keturis valstybės institucijų / įstaigų finansinius (teisėtumo) ir aštuonis su valstybės turto valdymu susijusius veiklos auditus. Taip pat apibendrinome penkiolika miestų ir rajonų savivaldybėse valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų ir Privatizavimo fondo lėšų valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti, mokinio krepšeliui finansuoti, valstybės investicijų programoje numatytiems ir kitiems

¹ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2002-05-23 įstatymo Nr. IX-900 redakcija), 7 str. 1 d.

² Ten pat, 15 str. 2 d.

³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-10-17 nutarimas Nr. 1226 „Dėl valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitos rengimo ir teikimo tvarkos“ (2008-05-16 nutarimo Nr. 466 redakcija).

projektams finansuoti finansinių (teisėtumo) auditų. Siekdami nustatyti, ar valstybės turtą valdantys subjektai pateikė patikimą informaciją Ataskaitai sudaryti, ar duomenys teisingai perkelti į Ataskaitą, atrankos būdu patikrinome Statistikos departamentui pateiktus duomenis, reikalingus parengti Ataskaitą. Audito metu nagrinėjome su biudžetinių įstaigų perduoto viešosioms įstaigoms turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo susijusias problemas, tarp jų ir viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos patikėjimo teise valdomo ir naudojamo turto Ataskaitoje atskleidimą. Atlikome audito procedūras Lietuvos geologijos tarnyboje prie Aplinkos ministerijos.

Nuo 2010 m. sausio 1 d. viešajame sektoriuje pradėti taikyti viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartai. Siekdami, kad valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitos 2010 metais duomenys būtų tikri ir teisingi, vertinome valstybės turto ir įsipareigojimų apskaitos pokyčių bei finansinių ataskaitų duomenų konsolidavimo ir konsoliduotųjų ataskaitų teikimo įtaką 2010 metų ataskaitos duomenims ir jos rengimui.

Įvertinę Statistikos departamento pateiktą Ataskaitos projektą, pateikėme preliminarą išvadą⁴ dėl jos, pastebėjimus ir siūlymus, į kuriuos Statistikos departamentas iš dalies atsižvelgė.

Apie su viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos turto valdymu susijusias problemas informavome Ministro Pirmininko tarnybą ir Finansų ministeriją, teikėme siūlymus.

⁴ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2010-09-29 išvada Nr. S-(703-1579)-2118 „Preliminari išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos projekto“.

SANTRAUKA

Valstybės kontrolė pateikė Seimui Išvadą dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos.

Visas valstybės turtas 2009 m. gruodžio 31 d. sudarė 166 934,7 mln. Lt ir, palyginus su 2008 metais (219 700,6 mln. Lt), sumažėjo 52 765,9 mln. Lt, arba 24,0 proc. Didžiausias pokytis 2009 m. – valstybinės žemės vertė per metus sumažėjo 56 168,6 mln. Lt, arba 49,1 proc.

Vertindami Ataskaitos duomenų tikrumą, negalėjome patvirtinti Ataskaitos patikėjimo teise valdomo turto dalyje įskaitytų 1 784,4 mln. Lt iš Europos Sąjungos gautinų, o įsipareigojimų dalyje 2 854,5 mln. Lt mokėtinų sumų tikrumo. Į Ataskaitos finansinius įsipareigojimus įtraukus pavedimų lėšų likučius, duomenys apie valstybės įsipareigojimus yra netikslūs. Nustatėme, kad Ataskaitoje valstybės finansiniai įsipareigojimai 1 523,9 mln. Lt didesni dėl jiems priskirtų valstybės įmonių dotacijų (subsidijų), į valstybės finansinius įsipareigojimus neįskaitytos pelno, gyventojų pajamų ir kitų mokesčių (įmokų) permokos, kurios sudaro apie 680 mln. Lt.

Ataskaitoje neatskleidžiama visa valstybei priklausančių žemės gelmių išteklių ir kultūros vertybių vertė. Kultūros ministerija iki 2010 metų rugpjūčio mėnesio nebuvo nustačiusi pavaldžioms įstaigoms muziejinių eksponatų vertės nustatymo principų.

Nagrinėdami su valstybės turto valdymu susijusias problemas nustatėme, kad Finansų ministro patvirtintame Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių plane numatytos iki 2010 metų III ketvirčio įgyvendinti priemonės laiku neįgyvendintos. Valstybės turto informacinės paieškos sistemos kūrimo darbai dar nebaigti ir atliekami nesilaikant nustatytų terminų. Nesukurtos informacinės paieškos sistemos duomenų tikrumą užtikrinančios kontrolės procedūros.

Vertindami viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valstybės turto valdymą, nustatėme, kad, pagal teisės aktų nuostatas, nė vienas viešojo sektoriaus subjektas neįgyvendina šios įstaigos dalininko (savininko) teisių ir pareigų. Nuo 2010 metų pradėjus taikyti Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą nebus galimybių viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos kapitalo įtraukti į viešojo sektoriaus subjektų finansines ataskaitas taikant nuosavybės metodą, o šios įstaigos patikėjimo teise valdomas valstybės turtas nebus įtrauktas į konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį.

Audito metu nustatėme, kad nežinomas tikslus valstybės turtą naudojančių ne viešojo sektoriaus subjektų skaičius. Skiriasi Juridinių asmenų registro, VĮ Turto fondo ir biudžetinių įstaigų pateikta informacija apie valstybei priklausančias, valdomas ir / ar valstybės turtą naudojančias įmones ar įstaigas, ji nerodo tikrojo vaizdo. Lėtai sprendžiami neveikiančių, bankrutavusių įmonių likvidavimo klausimai, o likvidavimo procedūros tęsiasi labai ilgą laikotarpį.

Nustatėme atvejus, kad turtas naudojamas nesilaikant Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme nurodytų efektyvumo, racionalumo ir visuomenės naudos principų, nurašomas nesilaikant teisės aktų, kitoms įstaigoms turtas perduodamas pažeidžiant teisės aktus ir nesilaikant nustatytos tvarkos, neužtikrinamas tinkamas viešosioms įstaigoms pagal panaudos sutartis perduoto valstybės turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo.

Dalis valstybės įmonių neužtikrino, kad valstybės turtas būtų valdomas vadovaujantis teisės aktais ir nustatytais turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo principais. Valstybė, skirdama lėšų valstybės įmonėms turtui įsigyti, negauna gražos mokesčių pavidalu, nes valstybės įmonės joms skirtas lėšas turtui įsigyti apskaito kaip dotacijas nedidindamos įmonės savininko kapitalo, nuo kurio mokamas valstybės turto naudojimo patikėjimo teise mokestis.

Nustatėme, kad dalis valstybės institucijų ir joms pavaldžių įstaigų įsigijo, statė ar rekonstravo ilgalaikį turtą nesivadovaudamos Viešųjų pirkimų įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatomis (netaikyti įstatyme nustatyti pirkimo būdai, procedūros, atliktų pirkimų vertė viršijo įstatyme nurodytą tokių pirkimų vertės ribą ir pan.).

Išvadoje pateikiamos su valstybės turto apskaita susijusios problemos. Dalis valstybės turto yra neapskaityta arba apskaityta neteisinga verte, miško žemė pagal galiojančius verslo apskaitos standartus miškų urėdijų buhalterinės apskaitos registruose neapskaitoma ir duomenys apie ją neatskleidžiami finansinėse ataskaitose.

I DALIS. SIŪLYMAI

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Siekiant įgyvendinti Valstybės turto informacinės paieškos sistemai nustatytą tikslą – užtikrinti sprendimų, susijusių su valstybės turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, tinkamą kokybę – sukurti ir įdiegti kontrolės priemones, kurios padėtų užtikrinti valstybės turto informacinės paieškos sistemos duomenų tikrumą ir teisingumą.

Statistikos departamentui

Siekiant, kad Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metais ataskaitoje duomenys apie valstybei priklausančią turtą būtų tikri ir teisingi – nustatyti duomenų pateikimo ir jų atskleidimo 2010 ir vėlesnių metų valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitose tvarką.

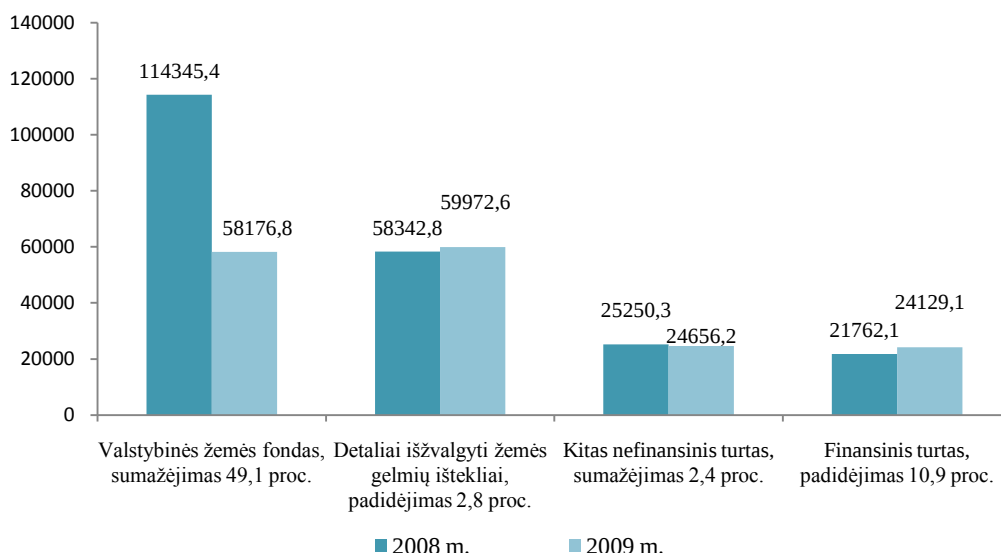
II DALIS. ATASKAITOS RENGIMO IR JOS DUOMENŲ VERTINIMAS

1. Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto dydis ir jo pokytis

1.1. Bendras turto pokytis

Pagal Ataskaitoje pateiktus duomenis valstybei 2009 m. pabaigoje nuosavybės teise priklausančias turtas (išskyrus valstybės vardą, heraldikos objektus, teisę į oro erdvę, jos kontinentinį šelfą, muziejines vertybes, dalį žemės gelmių išteklių ir kitą neįvertintą turtą) sudarė 166 934,7 mln. Lt. Visas valstybei nuosavybės teise priklausančias ir įvertintas turtas per 2009 m. sumažėjo 52 765,9 mln. Lt, arba 24,0 proc. Pateikiame 2009 metų valstybės turto pokyčius (1 pav.).

1 pav. Viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto pokytis 2008–2009 m. (mln. Lt)

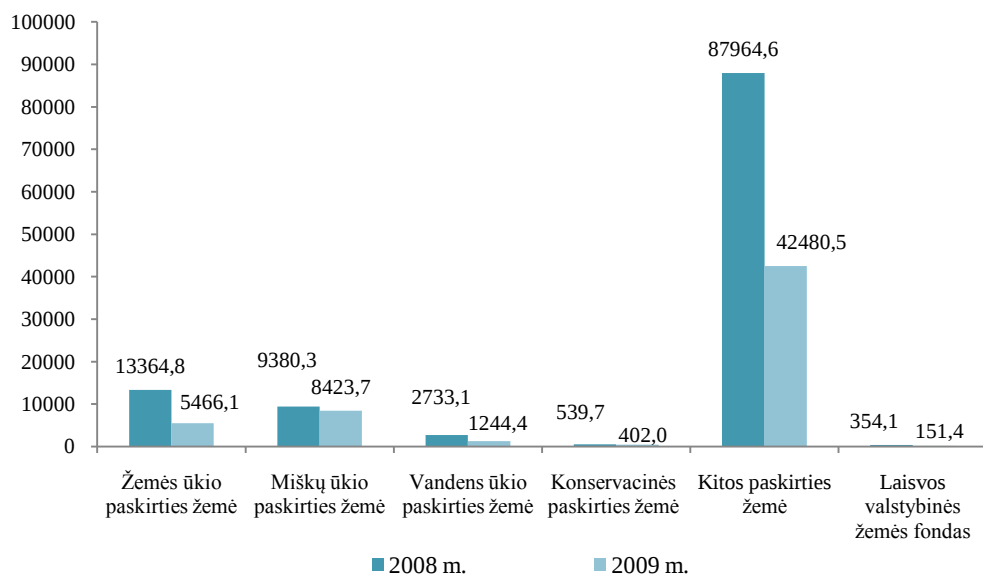

Šaltinis – Statistikos departamentas

1.2. Valstybinės žemės fondas

Valstybinės žemės fondo vertė palyginus su 2008 m. (114 345,4 mln. Lt) sumažėjo 56 168,6 mln. Lt, arba 49,1 proc., ir 2009 m. pabaigoje buvo 58 176,8 mln. Lt, tai sudaro 34,9 proc. viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto (2 pav.). Per 2009 metus valstybinės žemės fondas sumažėjo 75 tūkst. ha, arba 2,7 proc. Daugiausia – 6,6 proc. sumažėjo žemės ūkio paskirties žemės plotas. Valstybei nuosavybės teise priklausančio žemės fondo vertę apskaičiavo VĮ Registrų centras.

2 pav. Valstybinio žemės fondo vertės pokytis 2008–2009 m. (mln. Lt)

Šaltinis – Statistikos departamentas

Didelį (47,7 proc.) vidutinės žemės fondo vieneto kainos ir bendros vertės sumažėjimą lėmė dėl bendro ekonomikos nuosmukio sumažėjusi 1 ha vidutinė žemės vertė. Žemės ūkio paskirties (56,2 proc.), vandens ūkio paskirties (54,4 proc.), konservacinės paskirties (25,7 proc.), laisvos valstybinės žemės fondo (51,8 proc.) žemės vidutinė rinkos vertė krito dėl ekonominės krizės metu sumažėjusios žemės pardavimo kainos. Miškų ūkio paskirties žemės vertė dėl kritusių žemės pardavimo kainų sumažėjo 9,6 proc.

1.3. Žemės gelmių ištekliai

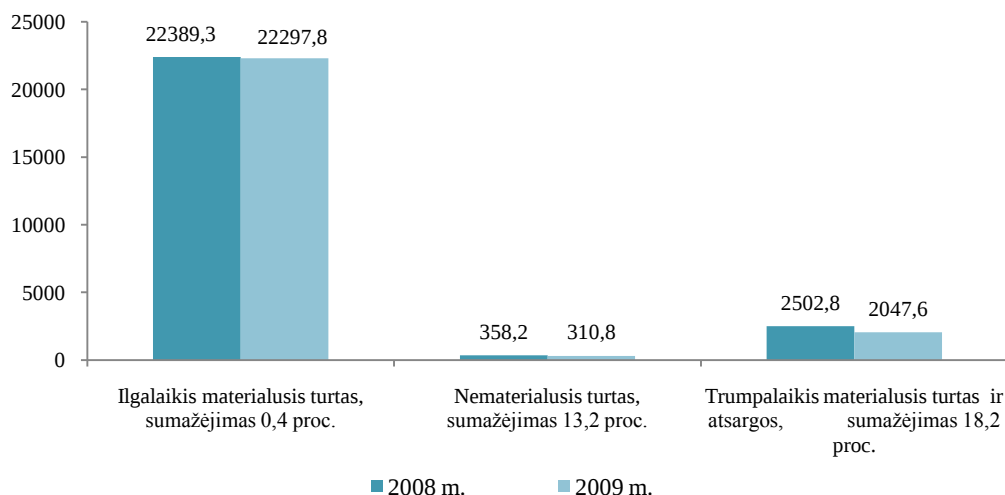
Didžiausią dalį (35,9 proc.) viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto sudarė detaliai išžvalgytų žemės gelmių išteklių vertė, kuri per 2009 m. padidėjo 1 629,8 mln. Lt (nuo 58 342,8 mln. Lt iki 59 972,6 mln. Lt), arba 2,8 proc. Šio turto pagrindinę dalį (50,9 proc.) sudaro (31 500 mln. Lt) požeminis vanduo. Dėl nedidelės žemės gelmių išteklių gavybos ir papildomai detaliai išžvalgytų telkinių per 2009 metus ypač padidėjo anhidrito – 131,3 proc. ir gipso – 64,6 proc. apimtis natūrine išraiška ir atitinkamai jų sąlyginė vertė. Kitų žemės gelmių išteklių vertės pasikeitimai buvo nežymūs.

Sąlyginė vieneto vertė pagal kiekvieną išteklių rūšį, išskyrus naftą, nekito. Naftos apimtyms natūrine išraiška sumažėjo 4 proc., o jos sąlyginė vertė padidėjo 900,6 mln. Lt, arba 36,7 proc., dėl pasikeitusios sąlyginės vieneto kainos (nuo 909 mln. Lt iki 1 295 mln. Lt už mln. tonų).

1.4. Kitas nefinansinis turtas

Kitas nefinansinis turtas – tai ilgalaikis materialusis turtas (išskyrus žemę ir žemės gelmių išteklius), nematerialusis turtas ir trumpalaikis materialusis turtas bei atsargos. Šis turtas 2009 m. sudarė 14,8 proc. viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ir sumažėjo 594,1 mln. Lt, arba 2,4 proc. Kitas nefinansinis turtas 2009 m. pabaigoje sudarė 24 656,2 mln. Lt, didžiausią šio turto dalį (90,4 proc.) sudaro ilgalaikis materialusis turtas (3 pav.).

3 pav. Valstybei nuosavybės teise priklausančio kito nefinansinio turto pokytis 2008–2009 m. (mln. Lt)

Šaltinis – Statistikos departamentas

Valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos ir įmonės patikėjimo teise valdė, naudojo ir disponavo didžiausia ilgalaikio materialiojo, nematerialiojo ir trumpalaikio materialiojo (atsargų) valstybės turto dalimi – 22 779,9 mln. Lt, arba 92,5 proc. viso šio turto. Šis turtas per 2009 m. sumažėjo 509,3 mln. Lt, arba 2,2 proc. VĮ Valstybės turto fondo ir savivaldybių patikėjimo teise valdomas turtas per 2009 m. sumažėjo 102,7 mln. Lt, arba 5,2 proc.

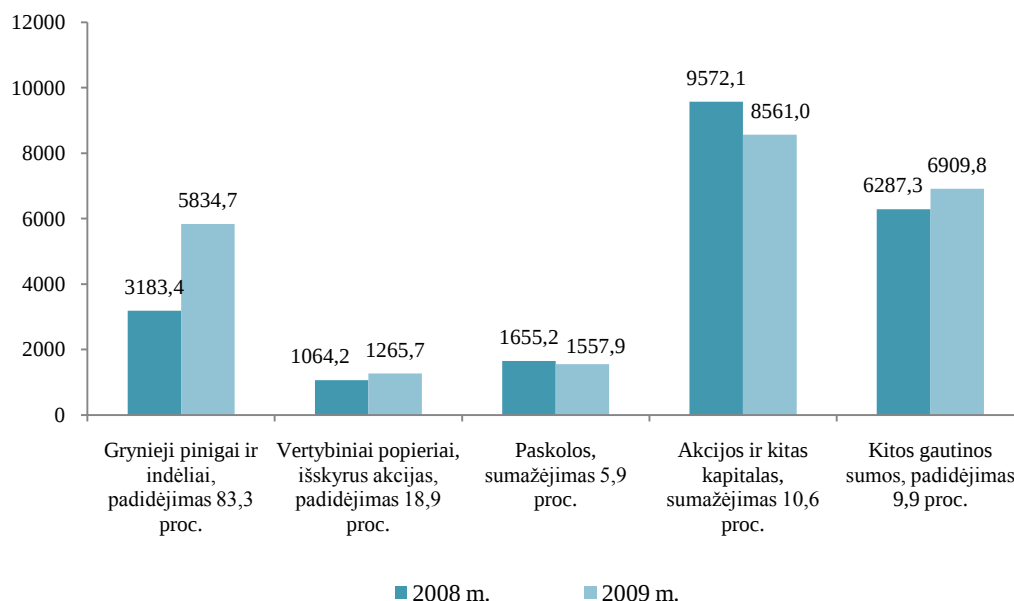
Pažymime, kad į ilgalaikio materialiojo turto sudėtį įskaityta tik dalis visų valstybei nuosavybės teise priklausančių muziejinių ir kitų vertybių, įvertintų ir apskaitomų institucijų finansinėje atskaitomybėje, jų vertė per metus padidėjo 7,3 proc. ir siekė 53,2 mln. Lt. Vertybės natūrinė išraiška (vienetais) nurodytos Ataskaitos lentelėje „Muziejinės vertybės“, kurios per 2009 m. padidėjo 2,8 proc.

1.5. Finansinis turtas

Finansinis turtas (4 pav.) sudaro 24 129,1 mln. Lt, arba 14,4 proc. viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto, ir per 2009 m. padidėjo 2 366,9 mln. Lt, arba 10,9 proc. (2008 m. –

21 762,2 mln. Lt). Grynujų pinigų ir indėlių padidėjimą 2 651,3 mln. Lt (83,3 proc.) lėmė valstybės lėšų metų pabaigoje likučiai banko sąskaitose.

4 pav. Finansinio turto pokytis 2008–2009 m. (mln. Lt)

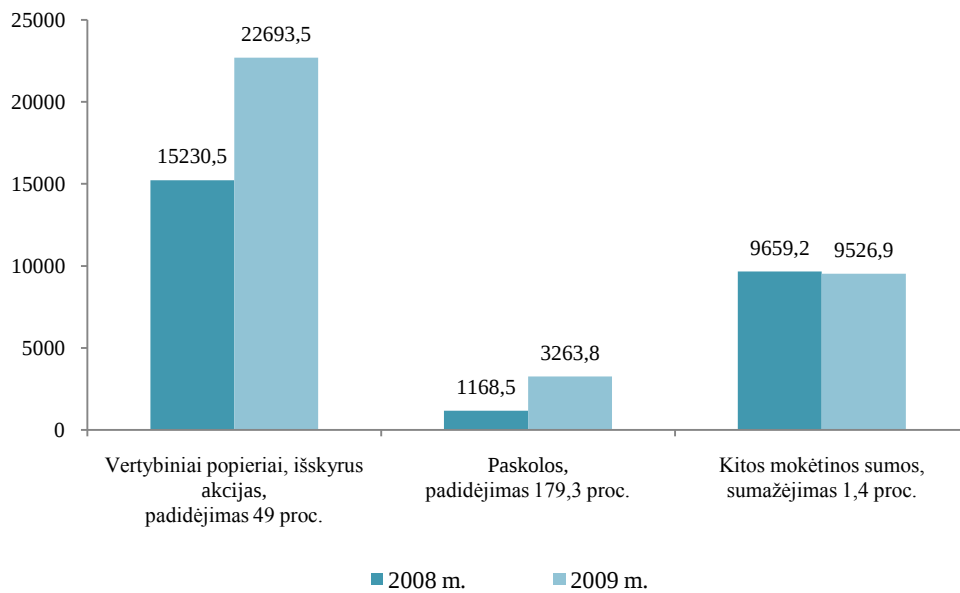

Šaltinis – Statistikos departamentas

1.6. Finansiniai įsipareigojimai

Ataskaitoje teikiami duomenys apie valstybės įsipareigojimus, kuriais remiantis galima nustatyti grynojo turto (iš turto atėmus įsipareigojimus) apimtį. Duomenys apie finansinius įsipareigojimus pateikiami pagal valstybės įmonių, institucijų / įstaigų ir organizacijų parengtas statistines ataskaitas ir Finansų ministerijos pateiktas ataskaitas apie kitus valstybės finansinius įsipareigojimus (administruojami valstybės skoliniai įsipareigojimai, kiti pinigų fondų įsipareigojimai, mokėtinos sumos, susijusios su Europos Sąjunga, įsipareigojimai už tarptautinių institucijų akcijas ir kitą kapitalą, kt.) Per 2009 m. valstybės finansiniai įsipareigojimai išaugo 9 426 mln. Lt, arba 36,2 proc., ir sudarė 35 484,2 mln. Lt (5 pav.). Tokį ženklų finansinių įsipareigojimų padidėjimą lėmė per 2009 m. išaugusi valstybės skola (padidėjo 9 608 mln. Lt). Kitos mokėtinos sumos sumažėjo 132,3 mln. Lt, arba 1,4 proc.

5 pav. Finansinių įsipareigojimų pokytis 2008–2009 m. (mln. Lt)

Šaltinis – Statistikos departamentas

2. Ataskaitos atitiktis teisės aktų reikalavimams, jos duomenų tikrumas ir teisingumas

Ataskaita reikšmingais atžvilgiais parengta ir pateikta pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo, Vyriausybės nutarimų, Statistikos departamento generalinio direktoriaus įsakymų, kitų teisės aktų Ataskaitos sudarymui nustatytus reikalavimus.

Ataskaita pilnai nerodo tikros ir teisingos valstybei nuosavybės teise priklausančio turto finansinės būklės, nes pagal iki 2010 m. galiojusius teisės aktus viešojo sektoriaus subjektai apskaitoje registravo ir finansinėse ataskaitose rodė ne visą turtą ir įsipareigojimus, nevertino turto nuvertėjimo, įsipareigojimų neklasifikavo į ilgalaikius ir trumpalaikius.

Pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą⁵ viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitą Vyriausybės nustatyta tvarka rengia Statistikos departamentas. Statistikos departamentas vadovaudamasis minėtu įstatymu pateikė⁶ Ataskaitos projektą. Valstybės kontrolė įvertinusi minėtą projektą departamentui pateikė preliminarį išvadą⁷ ir pasiūlymus pašalinti audito metu nustatytus neatitikimus ir trūkumus.

⁵ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2002-05-23 įstatymo Nr. IX-900 redakcija), 15 str. 2 d.

⁶ Statistikos departamento 2010-07-29 raštas Nr. SD-813 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos“.

⁷ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2010-09-29 išvada Nr. S-(703-1579)-2118 „Preliminari išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos projekto“.

Statistikos departamentas iš dalies atsižvelgęs į Valstybės kontrolės pateiktus pasiūlymus pateikė⁸ Ataskaitą, dėl kurios Valstybės kontrolė parengė išvadą Seimui.

Statistikos departamentas neatsižvelgė į Valstybės kontrolės pasiūlymus:

- sumažinti valstybės finansinius įsipareigojimus 1 523,9 mln. Lt dotacijų ir subsidijų suma (plačiau išvados 1.6 poskyris);
- į valstybės finansinius įsipareigojimus įskaityti (įtraukti) ne tik pridėtinės vertės mokesčio, bet ir pelno, gyventojų pajamų ir kitų mokesčių (įmokų) permokas (plačiau išvados 1.8 poskyris).

Ataskaitoje pateikiama statistinė informacija apie valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą, o aiškinamajame rašte nurodyti jos sudarymo tvarka ir teisės aktai, kuriais vadovaujantis Ataskaita buvo sudaryta. Rengdamas Ataskaitą Statistikos departamentas susumavo turto ir įsipareigojimų (iš kurių dalis paskolų ir skolos vertybinių popierių yra konsoliduoti) vertę pagal valstybės ir savivaldybių įstaigų ir institucijų bei įmonių pateiktų statistinių ataskaitų ir kitų dokumentų duomenis.

Per 2009 metus valstybei nuosavybės teise priklausančio turto apskaitos būklė, lyginant su ankstesniais laikotarpiais, iš esmės nepasikeitė. Ataskaita nerodo tikros ir teisingos turto būklės, nes pagal 2009 metais galiojusius teisės aktus viešojo sektoriaus subjektai apskaitoje registravo ir finansinėse ataskaitose nurodė ne visą turtą ir įsipareigojimus, nevertino turto nuvertėjimo, įsipareigojimų neklasifikavo į ilgalaikius ir trumpalaikius.

⁸ Statistikos departamento 2010-10-29 raštas Nr. SD-1105 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos“.

III DALIS. VALSTYBĖS TURTO APSKAITA, VALDYMAS IR DISPONAVIMAS JUO

Pagal Valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo įstatymą⁹ valstybės turto savininko funkcijas įgyvendina Seimas ir Vyriausybė įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Valstybės turtą patikėjimo teise valdo, naudoja ir juo disponuoja Lietuvos bankas, valstybės institucijos, įstaigos ir organizacijos, remiantis įstatymais ir kitais teisės aktais, valstybės įmonės, savivaldybės įstatymo 10 straipsnyje nustatytais atvejais ir šio įstatymo 9 straipsnyje nustatytais atvejais kiti juridiniai asmenys – pagal turto patikėjimo sutartį.

Pagal Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo¹⁰ 2 straipsnio 22 dalį viešojo sektoriaus subjektams, kurie 2010 metų finansinę atskaitomybę rengs vadovaudamiesi šiuo įstatymu, priskiriama valstybė, savivaldybės ir biudžetinės įstaigos; šių subjektų kontroliuojamos sveikatos priežiūros įstaigos, aukštosios mokyklos ir mokslinio tyrimo institutai, o nuo 2011 metų¹¹ ir bendrojo lavinimo mokyklos, profesinio mokymo įstaigos ir socialinės globos įstaigos, kurių teisinė forma yra viešoji įstaiga; išteklių ir mokesčių fondai. Minėtos įstaigos atitinkamais laikotarpiais bus įtraukiamos į biudžetinių įstaigų konsoliduotąsias finansines ataskaitas. Viešojo sektoriaus subjektų kontroliuojami ne viešojo sektoriaus subjektai (akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės, valstybės ir savivaldybės įmonės ir kt.) į konsoliduotąsias ataskaitas neįtraukiami, tačiau nurodomi investicijų straipsnyje nuosavybės metodu atskirose ir konsoliduotosiose finansinėse ataskaitose.

Atsižvelgiant į Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatyme įtvirtintą viešojo ir neviešojo sektoriaus subjektų skirstymą, audito metu nustatyti dalykai šioje išvadoje pateikiami suskirstyti tuo pačiu principu.

1. Viešojo sektoriaus subjektų valdomo valstybės turto apskaita

1.1. Žemė

Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos nenustatė bendrų neregistruotos žemės valstybinės apskaitos principų.

⁹ Lietuvos Respublikos valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2002-05-30 Nr. IX-900 redakcija su vėlesniais pakeitimais), 7 str. 2 d.

¹⁰ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212 (2010-05-25 įstatymo Nr. XI-842 redakcija).

¹¹ Ten pat, 36 str. 2 d.

Apskričių viršininkų administracijos ir savivaldybės 2009 metais apskaitos registruose neužregistravo arba netinkamai užregistravo dalį patikėjimo teise valdomų valstybinės žemės sklypų, tam tikrais atvejais neapskaitė debetinio įsiskolinimo už išsimokėtinai parduotus žemės sklypus.

Valstybinės žemės fondas 2009 m. pabaigoje sudarė daugiau nei 55 176 mln. Lt, arba 34,9 proc. viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto. Remiantis Lietuvos Respublikos žemės įstatymu¹² iki 2010 m. liepos 1 d. žemės patikėtiniai (išskyrus žemę, kuri patikėjimo teise teisės aktų nustatyta tvarka ir pagrindais yra perduota kitiems subjektams) buvo apskričių viršininkai. Panaikinus apskričių viršininkų administracijas, pagal Žemės įstatymą¹³ nuo 2010 m. liepos 1 d. valstybinės žemės patikėjimo teisės subjektas (patikėtinis) yra Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos.

Valstybės kontrolė Išvadoje dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2008 metais ataskaitos¹⁴ buvo konstatavusi, kad apskričių viršininkų administracijos skirtingai tvarkė žemės valstybinę apskaitą ir nustatė žemės vertę arba visiškai neapskaitė žemės, neįtraukė duomenų apie neperduotą naudotis ir neišnuomotą valstybinę žemę į laisvos valstybinės žemės fondą. Dėl nenustatytų bendrų neregistruotos žemės valstybinės apskaitos principų neužtikrinamas duomenų apie žemę teisingumas. Nacionalinė žemės tarnyba, atsižvelgdama į Valstybės kontrolės rekomendacijas, 2009 metų spalio mėnesį nurodė¹⁵, kad numatoma netrukus parengti žemės valstybinės apskaitos taisyklių pakeitimo projektą ir nustatyti žemės apskaitos duomenų kontrolės tvarką, tačiau pagal 2010 metų rugsėjo mėnesį pateiktą informaciją¹⁶ rekomendacijos nėra įgyvendintos. Nacionalinė žemės tarnyba paaiškino, kad įgyvendinant Lietuvos Respublikos geodezijos ir kartografijos įstatymo nuostatas iki 2010 m. gruodžio 30 d. numatyta sukurti Lietuvos erdvinės informacijos portalą, kuriame numatoma operatyviai viešinti informaciją apie laisvos valstybinės žemės plotus, o žemės paviršiaus nuotoliniai tyrimai ir kiti žemės valstybinei apskaitai pagerinti reikalingi darbai yra sustabdyti dėl valstybės biudžeto asignavimų trūkumo.

Atliekant 2009 metų finansinius (teisėtumo) auditus dalyje apskričių viršininkų administracijų ir savivaldybių nustatyti Buhalterinės apskaitos įstatymo¹⁷ ir Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių¹⁸ pažeidimai žemės apskaitos srityje. Apskričių viršininkų

¹² Lietuvos Respublikos žemės įstatymas, 1994-04-26 Nr. I-446 (2004-01-27 įstatymo Nr. IX-1983 redakcija), 7 str. 1 d.

¹³ Ten pat, 2010-06-18 įstatymo Nr. IX-912 redakcija, 7 str. 1 d.

¹⁴ Išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2008 metais ataskaitos, 2009-11-27 Nr. FA-P-700-2-81.

¹⁵ Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2009-10-27 raštas Nr. 4B-(10.2)-1318 „Dėl žemės valstybinės apskaitos“.

¹⁶ Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2010-09-15 raštas Nr. 4B-(10.2)-2127 „Dėl žemės valstybinės apskaitos“.

¹⁷ Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas, 2001-11-06 Nr. IX-574, 6 str. 2 dalis.

¹⁸ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001-03-16 įsakymas Nr. 70 (2005-12-30 įsakymo Nr. 1K-405 redakcija) „Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklės“.

administracijos apskaitos registruose neužregistravo arba netinkamai užregistravo patikėjimo teise valdomus žemės sklypus.

Pavyzdžiai

Klaipėdos apskrities viršininko administracija į apskaitos registrus neįtraukė dviejų žemės sklypų, kurių vertė 387,3 tūkst. Lt, ir apskaitos registruose neteisingai 893,3 tūkst. Lt didesne verte užregistravo du žemės sklypus, todėl balanse nurodė 506 tūkst. Lt didesnius ilgalaikio materialiojo turto ir ilgalaikio turto fondo likučius.

Alytaus apskrities viršininko administracija neužregistravo patikėjimo teise valdomų (įregistruotų Nekilnojamojo turto registre) skirtų parduoti išsimokėtinai 556,9 tūkst. Lt vertės žemės sklypų.

Tauragės apskrities viršininko administracija į apskaitos registrus neįtraukė apskrities patikėjimo teise valdomo 0,9 tūkst. Lt nominalios vertės žemės sklypo.

Klaipėdos rajono savivaldybė apskaitoje neužregistravo nominalios 18,2 tūkst. Lt vertės žemės sklypo.

Kauno miesto savivaldybė apskaitoje neužregistravo pagal valstybinės žemės panaudos sutartis gautų dviejų žemės sklypų, kurių vertė 5 290,7 tūkst. Lt, plotas – 5,0381 ha.

Be to, audito metu¹⁹ nustatyta, kad Vilniaus apskrities viršininko administracija neturi duomenų apie išsimokėtinai 2002–2009 metais parduotus apskrities patikėjimo teise valdomus valstybinės žemės sklypus, todėl pažeisti teisės aktai²⁰, nes neapskaitytas visas debetinis įsiskolinimas už parduotus išsimokėtinai žemės sklypus ir sutartyse nustatytais terminais apskaičiuotos palūkanos. Dėl nurodytų priežasčių audito metu nebuvo galima patvirtinti 2009 metų balanse nurodyto 60,7 mln. Lt atsiskaitymų su kitais debitoriais likučio tikslumo ir teisingumo. Nesant įsiskolinimų už išsimokėtinai parduotą valstybinę žemę mokėjimo kontrolės, sudaroma galimybė pirkėjams išvengti mokėjimo ir padaryti valstybei turtinę žalą.

Pažymėtina, kad, atsižvelgiant į Valstybės kontrolės apskričių viršininkų administracijose atliktų 2008 metų finansinių (teisėtumo) auditų ataskaitose teiktas rekomendacijas, 2009 metais Klaipėdos apskrities viršininko administracija į apskaitos registrus įtraukė 161,7 mln. Lt vertės 3 592 žemės sklypus; Tauragės apskrities viršininko administracija – 84,7 mln. Lt vertės 9 665 žemės sklypus; Vilniaus apskrities viršininko administracija – 1 444,9 mln. Lt vertės 21 839 žemės sklypus.

1.2. Kultūros vertybės

Kultūros ministerija iki 2010 metų nebuvo nustačiusi muziejinių eksponatų vertės nustatymo principų. Ministerijai pavaldūs muziejai į buhalterinę apskaitą neįtraukė dalies muziejinių eksponatų, todėl finansinėse ataskaitose nurodė mažesnę ilgalaikio turto likutį.

Kultūros ministerija tinkamai nekontroliuoja už kultūros vertybių priežiūrą ir tvarkymą atsakingo Kultūros paveldo departamento. Nėra patikimų duomenų apie saugomų

¹⁹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2010-05-13 ataskaita Nr. FA-P-34-20-27 „Dėl Vilniaus apskrities viršininko administracijoje atlikto finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“.

²⁰ Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas, 2001-11-06 Nr. IX-574, 6 str. 2 d., ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001-03-16 įsakymas Nr. 70 „Dėl Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių patvirtinimo“ (2008-12-08 įsakymo Nr. 1K-423 redakcija), 305, 306.1 ir 306.2 p.

vertybių skaičių, neužtikrinamas naujos informacijos apie objektų vertingąsias savybes pateikimas ir esančios informacijos atnaujinimas laiku.

Vyriausybė nutarimu²¹ įpareigojo Kultūros ministeriją Statistikos departamentui teikti informaciją apie muziejuose sukauptas valstybei nuosavybės teise priklausančias vertybes pagal muziejų klasifikaciją. Ataskaitos duomenimis, valstybė turi 53,2 mln. Lt²² vertybių. Ataskaitos aiškinamajame rašte pažymima, kad dėl netvarkomos muziejinių vertybių apskaitos tik dalis kultūros vertybių Ataskaitoje nurodoma vertine išraiška. Ataskaitos 14 lentelėje pateikiama informacija apie muziejinės vertybes kiekiu išraiška.

Valstybės kontrolė Kultūros ministerijos finansinio (teisėtumo) audito²³ metu nustatė, kad jai pavaldūs muziejai į buhalterinę apskaitą neįtraukė iki 2003 metų įsigytų muziejinių eksponatų, todėl finansinėse ataskaitose nurodė mažesnę ilgalaikio turto likutį. Muziejiniai eksponatai įstaigose įtraukti į Pirminės apskaitos knygas, kuriose nurodomas jų pavadinimas, iš ko jie įsigyti, suteiktas inventorinis numeris ir kaina. Jie įrašyti į inventorines knygas, kuriose aprašomas eksponatas, pateikiamas jo mokslinis įvertinimas, atskleidžiama jo vertė, tačiau buhalterinėje apskaitoje (ilgalaikio turto sąskaitoje) muziejinių eksponatų vertė neapskaityta. Audito ataskaitoje pažymima, kad ministerija nėra nustačiusi muziejinių eksponatų vertės nustatymo principų. Nuo 2010 metų pradėjus apskaitą tvarkyti pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir atskaitomybės standartus, kultūros vertybės turės būti apskaitytos tikrąja verte²⁴, įsigijimo savikaina arba simboline vieno lito kaina. Kultūros ministerija 2010 m. rugpjūčio mėnesį²⁵ patvirtino Muziejinių vertybių (eksponatų) vertinimo metodines rekomendacijas, kuriomis numatoma vadovautis tikslinant eksponatų (kurie ilgalaikio materialiojo turto apskaitoje pirminio pripažinimo metu buvo registruoti simboline vieno lito verte) tikrąją vertę. Atkreipiame dėmesį, kad šis tikslinimas numatomas iki 2020 metų pabaigos.

Valstybės kontrolė veiklos audito ataskaitoje „Kultūros paveldo išsaugojimas“²⁶ nurodė, kad nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų trūkumas savivaldybėse neužtikrina Kultūros vertybių registre esančios informacijos laiku atliekamo ir išsamaus atnaujinimo. Registrų centrui nėra perduoti Kultūros paveldo registro duomenys apie visus nekilnojamojo kultūros paveldo

²¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-10-17 nutarimas Nr. 1226 (2008-05-16 nutarimo Nr. 466 redakcija) „Dėl valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitų rengimo ir teikimo“, 3.4 p.

²² Iš viso vertybės sudaro 53,2 mln. Lt, iš jų biudžetinių įstaigų 52,4 mln. Lt, pagrindinę dalį sudaro antikvarinės ir muziejinės vertybės – 47,3 mln. Lt.

²³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2010-05-28 ataskaita Nr. FA-P-50-5-48 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijoje atlikto finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“.

²⁴ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008-05-08 įsakymas Nr. 1K-174 (2009-12-22 įsakymo Nr. 1K-466 redakcija) „Dėl Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 12-ojo standarto patvirtinimo“. Kilnojamųjų ir nekilnojamųjų kultūros vertybių ir kitų vertybių tikroji vertė nustatoma remiantis draudžiamąja verte, jei šie objektai ir vertybės yra apdrausti ilgalaikiu draudimu. Jeigu kultūros vertybių ir kitų vertybių tikroji vertė negali būti patikimai įvertinta, kultūros vertybės apskaitoje registruojamos ir finansinėse ataskaitose nurodomos taip: vertė, kuri yra nustatoma remiantis to turto registrą tvarkančio subjekto atliekamo vertinimo duomenimis; remiantis to turto įsigijimo savikaina, jei ji gali būti patikimai įvertinta; simboline vieno lito verte, jei įsigijimo savikaina yra lygi nuliui arba taip pat negali būti patikimai įvertinta.

²⁵ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010-08-20 įsakymas Nr. IV-446 „Dėl muziejinių vertybių (eksponatų) vertinimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo“.

²⁶ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2010-02-19 ataskaita Nr. VA-P-50-2-2 „Kultūros paveldo išsaugojimas“.

objektus, nes yra didelės turto registravimo išlaidos²⁷. Dėl minėtų priežasčių negalima nustatyti tikslaus nekilnojamųjų kultūros vertybių skaičiaus, o asmuo įsigydamas objektą gali nežinoti, kad įsigijo kultūros paveldo objektą, kuriam turi būti taikomi paveldosaugos reikalavimai, todėl yra rizika dėl kultūros vertybių vertingųjų savybių išsaugojimo. Valstybės kontrolės nuomone, daugelis problemų išsispręstų, jei Kultūros ministerija tiksliai ir aiškiai apibrėžtų turto priskyrimo kultūros vertybėms kriterijus, nurodytų, kokius objektus, kodėl ir kaip valstybė turi saugoti. Audito ataskaitoje konstatuota, kad Kultūros ministerija nevykdo kultūros vertybių apsaugos srityje jai pavestų funkcijų ir tinkamai nekontroliuoja už kultūros vertybių priežiūrą ir tvarkymą atsakingo, jai pavaldaus, Kultūros paveldo departamento veiklos.

Dalis kultūros vertybių apskaitos problemų turėtų išsispręsti pradėjus veikti iš Europos Sąjungos struktūrinės paramos, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų lėšų ir kitų teisėtų šaltinių finansuojamai Lietuvos integraliai muziejų informacinei sistemai (LIMIS), kurios nuostatai²⁸ parengti 2010 metų pradžioje.

1.3. Žemės gelmių ištekliai

Ataskaitoje neatskleidžiama visa valstybei priklausančių išžvalgytų (detaliai ir parengtinai) žemės gelmių išteklių vertė, nes apskaičiuojama tik detaliai išžvalgytųjų žemės gelmių išteklių sąlyginė vertė.

Aplinkos ministerija nėra reglamentavusi išteklių sąlyginės vertės apskaičiavimo.

Pagal Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymą²⁹ žemės gelmės sausumoje ir vidaus vandenyse yra išimtinė valstybės nuosavybė. Valstybinę geologinės informacijos sistemą kuria, saugo ir valdo Lietuvos geologijos tarnyba. Duomenys apie žemės gelmių išteklius, ertmes, gręžinius ir tyrimus registruojami Žemės gelmių registre.

Ataskaitoje pateikiami duomenys apie detaliai ir parengtinai išžvalgytus žemės gelmių išteklius. Pažymėtina, kad nei Žemės gelmių įstatymas, nei nuo 2010 m. sausio 1 d. įsigaliojęs 16 - asis viešojo sektoriaus apskaitos ir atskaitomybės standartas neišskiria mineralinių išteklių į detaliai ir parengtinai išžvalgytus.

Duomenys apie detaliai išžvalgytus išteklius Ataskaitoje pateikiami vertine (sąlygine verte) ir kiekiene išraiška, o parengtinai išžvalgytieji pateikiami tik kiekiene išraiška.

Detaliai išžvalgytų žemės gelmių išteklių sąlyginė vertė šiuo metu apskaičiuojama mokesčio už valstybinius gamtos išteklius skaičiavimo bendro (priimtino) susitarimo principu ir manoma, kad

²⁷ Kultūros paveldo departamentas 2008 m. už registravimą Registrų centrui sumokėjo apie 327,7 tūkst. Lt, 2009 m. – 400 tūkst. Lt.

²⁸ Lietuvos dailės muziejaus direktoriaus 2010-02-26 įsakymas Nr. V.1-25 „Dėl Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) nuostatų patvirtinimo“.

²⁹ Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymas, 1995-07-05 Nr. I-1034 (2001-04-10 įstatymo Nr. IX-243 redakcija).

įstatyme³⁰ nustatytas mokesčio tarifas sudaro vidutiniškai 5 proc. vieneto (gamtos išteklių kub. metrai, tonos) vertės. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal priimtą Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo pakeitimo³¹ įstatymą (įsigaliojo nuo 2010 m. sausio 1 d.) beveik visi mokesčių tarifai už valstybinius gamtos išteklius didėja du kartus, todėl, taikant minėtą sąlyginės vertės nustatymo būdą, du kartus padidės ir sąlyginė bendra gamtos išteklių vertė.

Rengiant Išvadą dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2008 metais ataskaitos buvo nustatyta, kad nėra reglamentuotas žemės gelmių išteklių sąlyginės vertės apskaičiavimas. Vyriausybė nutarimu³² buvo įpareigojusi Aplinkos ministeriją 2008 metų IV ketvirtyje parengti ir patvirtinti Žemės gelmių išteklių vertinimo metodiką, tačiau minėti teisės aktai, reglamentuojantys žemės gelmių išteklių vertinimą, iki šiol nepatvirtinti.

Pagal nuo 2010 m. sausio 1 d. įsigaliojusius viešojo sektoriaus apskaitos ir atskaitomybės standartus išžvalgyti valstybės mineraliniai ištekliai apskaitoje privalės būti registruojami nebalansinėse sąskaitose natūrine išraiška. Jei mineralinių išteklių vertė galės būti įvertinta, nebalansinėse sąskaitose turės būti registruojama ir jų vertė, kuri nustatoma remiantis viešojo sektoriaus subjekto, įgyvendinančio valstybės politiką žemės gelmių naudojimo srityje, nustatytomis taisyklėmis.

1.4. Kitas valstybės turtas (išskyrus žemę, žemės gelmių išteklius ir kultūros vertybes), įsipareigojimai

Dalis valstybės institucijų / įstaigų į apskaitos registrus neįtraukė valstybės turto, jį apskaitę ne laiku arba neteisinga verte, neteisingai apskaitę ilgalaikio turto kūrimo išlaidas, įsipareigojimus, neteisingai skaičiavo nusidėvėjimą ir kt.

Atlikus valstybės institucijų / įstaigų 2009 m. valstybinius finansinius (teisėtumo) auditus, nustatyti patikėjimo teise valdomo valstybės turto apskaitos pažeidimai ir klaidos. Nustatyta atvejų, kai, pažeidžiant Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo³³ ir Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių³⁴ nuostatas, institucijos / įstaigos, atlikusios ilgalaikio materialiojo turto remontą ar rekonstrukciją, neteisingai apskaičiavo jo vertę, apskaitoje neregistravo turto arba registravo ne laiku ir kt. Auditų metu buvo nustatyti pažeidimai, dėl kurių valstybės turtas sumažintas 23,3 mln. Lt. Pažymime, kad dalis įstaigų, atsižvelgusios į Valstybės kontrolės pateiktas

³⁰ Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymas, 1991-03-21 Nr. I-1163 (su pakeitimais ir papildymais).

³¹ Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo 4, 6, 7 straipsnių ir 1, 2 priedų pakeitimo bei 4 priedo pripažinimo netekusiu galios įstatymas, 2009-07-23 Nr. XI-400.

³² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-10-14 nutarimas Nr. 1028 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio registruotino turto inventorizavimo, vertinimo ir įregistravimo atitinkamuose registruose veiksmų ir priemonių plano patvirtinimo“.

³³ Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas, 2001-11-06 Nr. IX-574, 6 str. 2 d.

³⁴ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001-03-16 įsakymu Nr. 70 (2005-12-30 įsakymo Nr. 1K-405 redakcija) patvirtintos Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklės.

rekomendacijas, į apskaitos registrus įtraukė 22,1 mln. Lt vertės valstybės turto (1 lentelė). Kitos su 1,1 mln. Lt valstybės turto apskaita nustatytos klaidos iki 2010 m. spalio 1 d. nebuvo ištaisytos (2 lentelė).

1 lentelė. Subjektų, kuriuose auditų metu nustatyti pažeidimai, susiję su valstybės turto apskaita, ir kurių turtas, atsižvelgus į Valstybės kontrolės rekomendacijas, buvo atstatytas, suvestinė

Audituotas subjektas	Nustatytas pažeidimas	Tūkst. Lt
1	2	3
Kalėjimų departamentui prie Teisingumo ministerijos pavaldūs Alytaus pataisos namai	Vykdam pastatų rekonstravimo darbus, dvejus metus nebuvo apskaitomos sukauptos nebaigtos statybos išlaidos	8 298,0
Klaipėdos miesto savivaldybė	Penki Klaipėdoje esantys žemės sklypai neužregistruoti apskaitos registre	4 084,9
Ūkio ministerija	Patikėjimo teise gautas ilgalaikis materialusis turtas (pastatai, elektros pastotės, kt.) apskaitytas ne ilgalaikio turto, o užbalansinėse sąskaitose	2 131,8
Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos pavaldus Lietuvos kriminalinės policijos biuras	Nematerialiojo turto sąskaitoje neapskaityta informacinė sistema (nuo 1995 m. įstaiga neapskaitė informacinės sistemos kūrimo išlaidų, ir 2009 m. sistemą pripažinus tinkama naudoti neapskaitė nematerialiojo turto sąskaitoje)	1 478,9
Kauno apskrities viršininko administracijai pavaldus Kauno apskrities sporto medicinos centras	Nebaigtos statybos ir ilgalaikio turto kūrimo sąskaitoje neapskaityti pagal darbų perdavimo-priėmimo aktus atlikti darbai	832,0
Pakruojo rajono savivaldybės administracija	Neapskaitytas patikėjimo teise valdomas valstybės turtas (mokykliniai autobusai)	681,1
Kultūros ministerijai pavaldus Lietuvos liaudies buities muziejus	Neapskaitytas 55,6 tūkst. Lt vertės teatrinis klojinytis, 616,3 tūkst. Lt vertės muziejaus eksponatai	671,9
Kalėjimų departamentui pavaldūs Kauno nepilnamečių tardymo izoliatorius-pataisos namai	Pagal tarpinius atliktų darbų aktus nebaigtos statybos ir ilgalaikio turto kūrimo sąskaitoje neapskaityta statybos darbų vertė	594,2
Užsienio reikalų ministerija	Nebuvo apskaityti pastato Maskvoje rekonstravimo darbai, o baigus darbus nepadidinta pastato įsigijimo savikaina (Lietuvos Respublikos ambasada Rusijos Federacijoje)	557,7
Kultūros ministerijai pavaldi koncertinė įstaiga Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras	Spektaklių vertė nepadidinta 432,1 tūkst. Lt autorių atlyginimų išlaidomis; trumpalaikio turto sąskaitoje apskaitytas 28,2 tūkst. Lt vertės ilgalaikis turtas; neapskaitytas orkestro vizualinio stiliaus 11,1 tūkst. Lt vertės ženklas ir 28,7 tūkst. Lt vertės šiluminio mazgo įrenginių tyrimo projektas	500,1
Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldi Vilniaus kolegija	Atlikus bendrąbūčio rekonstrukcijos darbus, nepadidinta pastato vertė	497,1
Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos	Iš kitos įstaigos perimtas 1 111,1 tūkst. Lt ilgalaikis turtas apskaitoje užregistruotas 877,2 tūkst. Lt likutine verte, neapskaičiuotas 228,5 tūkst. Lt ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimas	233,9
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	Ilgalaikio turto sąskaitoje neapskaityta pagal autorines sutartis sukurta kompiuterinio mokymo programinė įranga, bet nurašyta į išlaidas.	227,9
Klaipėdos universitetas	Projektavimo darbų vertė nepadidinta ilgalaikio materialiojo turto vertė ir neinventorizuota dalis pastato (H. Manto g. 84 Klaipėda)	216,2
Kultūros ministerijai pavaldus Trakų istorijos muziejus	Neapskaitytos iki 2003 m. įsigytos muziejaus vertybės	187,9
Panevėžio apskrities viršininko administracija	Neapskaityti penki pastatai Panevėžio A. Bandzos kūdikių ir vaikų globos namuose	164,9
Kultūros ministerijai pavaldus Valstybinis jaunimo teatras	Nebuvo apskaitytas naudojamas žemės sklypas, netinkamai apskaičiuota spektaklių vertė	155,8

Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldi Utenos kolegija	Pastato vertė nepadidinta techninio projekto rengimo išlaidomis	65,9
Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldi Vilkijos žemės ūkio mokykla	Patikėjimo teise gautas turtas neapskaitytas ilgalaikio turto sąskaitoje	50,5
Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės	Perdavus turtą viešajai įstaigai apskaitoje neregistruoti įnašai į dalininkų kapitalą	50,0
Klaipėdos rajono savivaldybė	Nebuvo užregistruoti savivaldybei patikėjimo teise perduotos negyvenamosios patalpos ir žemės sklypas	18,2
Lietuvos standartizacijos departamentas prie Aplinkos ministerijos	Garažas su dirbtuvėmis nepagrįstai priskirtas visiškai nusidėvėjusiam turtui	17,7
Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos pavaldus Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas	Į apskaitą neįtraukti žemės sklypo detalieji planai	12,6
Kitos įstaigos, kuriose nustatyti savo apimtimi nereikšmingi pažeidimai	Nurašytas tinkamas naudoti trumpalaikis materialusis turtas, apskaitos registruose neužregistruotas žemės sklypas, ilgalaikis turtas apskaitytas be pridėtinės vertės mokesčio, neapskaityta dalis patalpų, ekspertizės išlaidų, atlikti statybos darbai, neapskaityti pagal autorines sutartis sukurti kūriniai ir kt.	26,6
Lietuvos nacionalinis dramos teatras	Ilgalaikio turto (spektaklių) ir ilgalaikio nematerialiojo turto (autorinių kūrinių) vertė Finansinės būklės ataskaitoje (balanse) nurodyta mažesnė (apskaitoje užregistruotas 2010 m. rugsėjo mėnesį).	365,2
Iš viso:		22 121,0

Šaltinis – valstybinio audito išvados (prieiga per internetą <http://www.vkontrolė.lt>).

2 lentelė. Subjektų, kuriuose auditų metu nustatyti su valstybės turto apskaita susiję pažeidimai, kurie dar nepašalinti (arba pašalinti iš dalies)

Audituotas subjektas	Nustatytas pažeidimas	Tūkst. Lt
Aplinkos ministerijai pavaldi Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra	Apskaitoje neužregistruotas trumpalaikis turtas	15,5
Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos pavaldus Kauno apskrities vyriausiasis policijos komisariatas	Nematerialiojo turto sąskaitoje neapskaityta žemės detaliųjų planų vertė	19,9
Šiaulių miesto savivaldybė	Neapskaitytas iš VĮ Registrų centro gautas patikėjimo teise valdyti turtas	174,7
Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras	Neteisingai apskaičiuotos pastatytų spektaklių išlaidos, todėl ilgalaikio materialiojo turto vertė sumažinta	904,5
Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldus Lietuvos jaunųjų gamtininkų centras	Į buhalterinės apskaitos registrus įtraukti 11 pastatų duomenys iš 23 Nekilnojamojo turto registre įstaigos vardu įregistruotų pastatų	–
Iš viso:		1 114,6

Šaltinis – valstybinio audito išvados (prieiga per internetą <http://www.vkontrolė.lt>).

Auditų metu nustatyti atvejai, kai institucijos / įstaigos neteisingai ar netinkamai tvarkė atsargų ir įsipareigojimų apskaitą, skaičiavo ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimą. Dėl netinkamos valstybės turto apskaitos nebuvo galima patvirtinti apskaitos registruose nurodytų turto ar įsipareigojimų likučių.

Pavyzdžiai

Finansų ministerija atsargų (reprezentacinių prekių, leidinių, kitų prekių) apskaitą tvarkė nesilaikydama teisės aktų reikalavimų, todėl audito metu nebuvo galima patvirtinti ataskaitinio laikotarpio pabaigoje kitų atsargų 157,2 tūkst. Lt likučio dalies teisingumo.

Krašto apsaugos ministerija suvestiniame balanse ataskaitinio laikotarpio pabaigoje nurodė 356,3 tūkst. Lt mažesnę ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimą ir ta pačia suma didesnę ilgalaikio turto fondą, nes Lietuvos kariuomenė iki 2009 m. liepos 31 d. neskaičiavo 2009 m. sausio mėnesį įsigyto ir eksploatuojamo laivo nusidėvėjimo.

Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos ir jam pavaldžios įstaigos Kauno, Marijampolės ir Alytaus apskričių vyriausieji policijos komisariatų netinkamai tvarkė nebaigtos statybos ir ilgalaikio turto kūrimo darbų priimtų pagal tarpinius perdavimo-priėmimo aktus apskaitą. Kauno ir Alytaus apskričių vyriausieji policijos komisariatų netinkamai apskaitė 136,2 tūkst. Lt vertės pagal panaudą gautą ir nuomojamą turą. Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas nematerialiojo turto sąskaitoje nepagrįstai apskaitė 89,1 tūkst. Lt vertės kinologijos bazės renovavimo techninį projektą ir jo ekspertizės išlaidas.

Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos balanse ataskaitinio laikotarpio pabaigoje nurodė 56 tūkst. Lt mažesnius atsargų ir finansavimo iš biudžeto likučius. Audito metu nebuvo galima patvirtinti ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo vertės –16 405,5 tūkst. Lt, apskaičiuoto nusidėvėjimo – 8 978,2 tūkst. Lt ir likutinės vertės – 7 429,4 tūkst. Lt.

Muitinės departamentas nepagrįstai apskaitoje į programinės įrangos licencijų savikainą įtraukė 175,1 tūkst. Lt techninės priežiūros išlaidas, kurios turėjo būti pripažįstamos ataskaitinio laikotarpio sąnaudomis.

Žemės ūkio ministerijai pavaldžių įstaigų (Vilniaus ir Kauno augalų veislių tyrimų stočių) apskaitoje ilgalaikio turto (pastatų, statinių) sąskaitose įregistruoti ankstesniais metais įsigyti 4 657,3 tūkst. Lt vertės pastatai ir statiniai, nesant jų vertę pagrindžiančių įsigijimą dokumentų.

Vilniaus rajono savivaldybė nepateikė patikėjimo teise valdomo turto valstybės nuosavybės teise patvirtinančių dokumentų 925,7 tūkst. Lt vertės turtui.

Kūno kultūros ir sporto departamentui pavaldi įstaiga Lietuvos olimpinis sporto centras tik iš dalies atliko įsipareigojimų inventorizaciją, todėl audito metu nebuvo galima patvirtinti balanse nurodyto 430,2 tūkst. Lt debetinio ir 115,3 tūkst. Lt kreditinio įsiskolinimo likučio pagrįstumo. Be to, departamentas laiku neparengė Vyriausybės nutarimo projekto dėl UAB Respublikinės mokomosios sporto bazės valstybės turto investavimo, didinant akcijų vertę ar skaičių, todėl ilgalaikis turtas ir ilgalaikio turto fondas nurodyti 5,7 mln. Lt didesni, o vertybiniai popieriai ir finansinio turto fondas ta pačia suma mažesni.

Kauno technologijos universitetas apskaitoje neužregistravo 513,7 tūkst. Lt studentų įsiskolinimo universitetui už 2009 m. gruodžio mėnesio bendrabučių komunalines paslaugas.

Lietuvos žemės ūkio universitetas apskaitoje neužregistravo įvykusių ūkinių operacijų, dėl to balanso sąskaitų „Atsiskaitymai su kitais debitoriais ir kreditoriais“ likučiai 293,1 tūkst. Lt mažesni.

1.5. Su Europos Sąjunga susijusios gautinos ir mokėtinos sumos

Audito metu negalėjome įsitikinti, ar į Ataskaitos patikėjimo teise valdomo turto ir įsipareigojimų dalį įtrauktos 1 784,4 mln. Lt su Europos Sąjunga susijusios gautinos ir 2 854,5 mln. Lt mokėtinos sumos yra teisingos, nes Finansų ministerijoje iki 2010 metų apskaita buvo vedama pinigų principu.

Ataskaitos Valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų patikėjimo teise valdomo turto dalyje yra įskaitytos ir su Europos Sąjunga susijusios gautinos (2008 m. 1 684,0 mln. Lt, 2009 m. 1 784,4 mln. Lt), o Valstybės įsipareigojimų dalyje – mokėtinos (2008 m. 2 154,0 mln. Lt, 2009 m. 2 854,5 mln. Lt) sumos. Pagal Finansų ministerijos Finansų statistikos skyriaus pateiktus statistinius duomenis šias sumas apskaičiuoja Statistikos departamento Nacionalinių sąskaitų skyrius. Duomenys apie su Europos Sąjunga susijusias gautinas mokėtinas sumas į Ataskaitą perkeliama iš Europos Sąjungai teikiamos statistinės informacijos. Gautinų ir mokėtinų sumų, susijusių su Europos Sąjungos

institucijomis apskaita Finansų ministerijoje nevedama, todėl audito metu negalėjome įsitikinti, ar duomenys yra tikri ir teisingi. Valstybės kontrolė Statistikos departamentui pasiūlė Ataskaitos aiškinamajame rašte nurodyti šių duomenų šaltinius ir jų apskaičiavimo būdą, į tai buvo atsižvelgta.

1.6. Valstybės įmonių gaunamos dotacijos (subsидijos)

Valstybės įmonėms dotacijos (subsидijos) suteikiamos neatlygintinai, todėl jos Ataskaitoje nepriskirtinos valstybės įsipareigojimams. Dėl šios priežasties Ataskaitoje įsipareigojimai metų pabaigoje didesni 1 523,9 mln. Lt.

Audito metu nustatyta, kad valstybės įmonės valstybės turto ataskaitose (VT-01) nurodė 2 088,2 mln. Lt dotacijų (subsидijų) metų pabaigoje likutį. Statistikos departamentas jį sumažino 564,3 mln. Lt dotacijomis iš valstybės biudžeto ir valstybės pinigų fondų (įskaitant Europos Sąjungos paramos lėšas, gautas per valstybės biudžetą), o kitą nepanaudotų dotacijų (subsидijų) 1 523,9 mln. Lt dalį priskyrė valstybės įsipareigojimams, nors jos suteikiamos neatlygintinai ir nepriskirtinos įsipareigojimams.

Valstybės kontrolės nuomone, valstybės įmonių balanso dotacijų eilutėje esančios sumos Ataskaitoje nepriskirtinos valstybės įsipareigojimams. 21-ajame verslo apskaitos standarte dotacijos ir subsидijos apibrėžiamos kaip parama, nes jos suteikiamos neatlygintinai. Dotacijos pripažįstamos ir nurodomos balanse tik tada, kai atitinka pripažinimo kriterijus (gautina dotacija), arba faktiško gavimo metu. Visa ilgalaikiam turtui įsigyti skirta dotacijos suma užregistruojama kaip gautina ar gauta dotacija. Gauta dotacija pripažįstama panaudota dalimi, t. y. mažinamas balanso straipsnis „Dotacijos, subsидijos“ tiek, kiek to turto nudėvima, ir mažinamas atitinkamas sąnaudų (pavyzdžiui, nusidėvėjimo) straipsnis. Nepanaudotos dotacijų dalies likutis, kurį sudaro ir įsigyto, bet dar nenudėvėto turto dalis, balanso Nuosavybės dalyje nepriskiriamas įsipareigojimams, o nurodomas atskirame straipsnyje „Dotacijos, subsидijos“.

Pažymėtina, kad Valstybės kontrolė, teikdama Preliminarią išvadą dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos projekto, Statistikos departamentui pasiūlė valstybės įsipareigojimus metų pabaigoje sumažinti 1 523,9 mln. Lt valstybės įmonių apskaitomų dotacijų (subsидijų) likučiu, tačiau Statistikos departamentas į minėtą siūlymą neatsižvelgė. Valstybės kontrolės nuomone, Statistikos departamento³⁵ nurodytos dotacijų (subsидijų) priskyrimo valstybės įsipareigojimams priežastys³⁶ nėra pagrindas minėtomis sumomis Ataskaitoje didinti valstybės įsipareigojimus.

³⁵ Statistikos departamento 2010-10-29 raštas Nr. SD-1105 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos“.

³⁶ Nepanaudojus lėšų (dotacijų ar subsидijų) pagal paskirtį, jos turėtų būti grąžintos.

Finansų ministerijos nuomonė³⁷: „atsižvelgiant į tai, kad valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaita bus rengiama tik iki tol, kol bus sudarytas pirmasis nacionalinis finansinių ataskaitų rinkinys (2012 -ųjų metų), manome, kad šiuo metu svarstyti valstybės turto ataskaitos sudarymo nuostatų pakeitimus nebūtų tikslinga“.

1.7. Pavedimų lėšos

Ataskaitos duomenys apie valstybės įsipareigojimus yra netikslūs, nes į juos įtraukti pavedimų lėšų (metų pabaigoje) likučiai. Lėšos pavedimams vykdyti prilygsta finansavimui iš atitinkamo šaltinio, kuris nepriskiriamas įsipareigojimams.

Pagal Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklės³⁸ sąskaita 176 „Atsiskaitymai už pavedimų lėšas“ skirta lėšų, gautų iš kitų įmonių, įstaigų, organizacijų ir fizinių asmenų pavedimams atlikti, apskaitai. Šioje sąskaitoje taip pat registruojamos biudžetinės įstaigos gautos tam tikros paskirties lėšos, tokios kaip parama, už parduotą turtą gautos lėšos ir kt. Sąskaitos 176 kredite apskaitomos lėšos pavedimams vykdyti savo esme atitinka finansavimą iš atitinkamo šaltinio (sąskaitos 23 „Finansavimas“ kreditas), kuris nepriskiriamas įsipareigojimams, todėl ir pavedimų lėšos negali būti priskirtinos įsipareigojimams.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatyme³⁹ įtvirtinta nuostata, kad finansavimo sumos apima ir viešojo sektoriaus subjekto gautus arba gautinus pinigus ir kitą turtą pavedimams vykdyti, kitas lėšas viešojo sektoriaus subjekto išlaidoms dengti ir kaip paramą gautą turtą.

Pagal įstaigų pateiktus 2009 m. gruodžio 31 d. finansinės atskaitomybės duomenis pavedimų lėšų likučiai yra reikšmingi.

Pavyzdžiai

Žemės ūkio ministerijos Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonių, Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos paramos projektų, projekto „Kaimo vietovių darbo jėgos persiorientavimo iš žemės ūkio į kitas veiklas skatinimas“, pavaldžių įstaigų pavedimų lėšų likučiai ir kt. – 65 168,9 tūkst. Lt.

Krašto apsaugos ministerijos investicijų programos lėšos skirtos investiciniams projektams finansuoti; iš Estijos ir Latvijos gautos lėšos bendriems projektams finansuoti, tikslinės lėšos, gautos iš užsienio valstybių ir kt. – 14 102,1 tūkst. Lt.

Užsienio reikalų ministerijos išorės sienų fondo „Specialioji tranzito schema“ dalies finansavimo likutis; Švedijos tarptautinio bendradarbiavimo agentūros SIDA, Lietuvos ir Italijos fondo finansavimo likučiai, paramos lėšos atstovybėse ir kt. – 3 753,4 tūkst. Lt.

Valstybės kontrolė, atsižvelgusi į vieno mėnesio Ataskaitos duomenų patikslinimo terminą, per kurį nėra galimybės apskaičiuoti tikslią pavedimų lėšų sumą, Statistikos departamentui pasiūlė

³⁷ Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2010-11-05 raštas Nr. ((27.32-01)-5K-1025070)-6K-1010035).

³⁸ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001-03-16 įsakymu Nr. 70 (2005-12-30 įsakymo Nr. 1K-405 redakcija) patvirtintos Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklės.

³⁹ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212, 2 str. 9 d.

Ataskaitos aiškinamajame rašte nurodyti pavedimų lėšų atskleidimo priežastis, dėl kurių valstybės finansinių įsipareigojimų suma yra netiksli, į tai buvo atsižvelgta. Pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus pavedimų lėšos nebus priskirtos įsipareigojimams.

1.8. Mokesčių ir kitų įmokų permokos

Dėl įskaitytų ne visų mokesčių ir kitų įmokų permokų Ataskaitos duomenys apie valstybės įsipareigojimus netikslūs.

Ataskaitos aiškinamajame rašte Statistikos departamentas nurodo, kad į finansinių įsipareigojimų dalį įtraukė tik pridėtinės vertės mokesčio 680,9 mln. Lt permoką, nes apie kitų mokesčių ir kitų įmokų permokas nėra patikimos informacijos.

Pagal Išvados dėl 2009 m. valstybės biudžeto vykdymo apyskaitos rengimo metu Valstybės kontrolės gautą informaciją⁴⁰ iš Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos, bendra mokesčių ir kitų įmokų permoka valstybės biudžetui yra 1 360,7 mln. Lt⁴¹. Pagal Muitinės departamento prie Finansų ministerijos 2010 m. sausio 1 d. Finansinės būklės ataskaitos (mokesčių fondo) duomenis, mokesčių ir kitų įmokų permoka valstybės biudžetui sudarė 7,9 mln. Lt.

Valstybės kontrolė, teikdama Preliminarią išvadą dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos projekto, Statistikos departamentui pasiūlė valstybės įsipareigojimus padidinti kitų mokesčių ir įmokų permokomis, tačiau Ataskaitoje valstybės įsipareigojimai padidinti tik Muitinės departamento 2009 metų pabaigoje apskaityta 7,9 mln. Lt mokesčių ir kitų įmokų permoka.

Statistikos departamentas rašte⁴² nurodė, kad, pagal iš Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos pateiktą informaciją, mokesčių permokos negali būti priskirtos valstybės įsipareigojimams, nes jos apskaičiuotos pagal pinigų principu vedamą apskaitą ir yra netikslios⁴³.

Valstybės kontrolės nuomone, Ataskaitoje nurodžius visų mokesčių ir kitų įmokų permokas, apskaičiuotas pinigų principu, duomenys apie valstybės įsipareigojimus būtų tikslesni, negu įsipareigojimų suma (nurodyta Ataskaitoje) be šių permokų. Į valstybės įsipareigojimus įtraukus tik pridėtinės vertės mokesčio 680,9 mln. Lt permoką valstybės įsipareigojimų duomenys Ataskaitoje netikslūs.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 2010-06-18 raštas Nr. (20.2-37)-R-6152 „Dėl informacijos pateikimo“.

⁴¹ Iš jų: pridėtinės vertės mokesčio 680,9 mln. Lt, gyventojų pajamų mokesčio 204,0 mln. Lt, pelno mokesčio 289,3 mln. Lt, akcizų 124,7 mln. Lt, kitų mokesčių ir įmokų (už valstybinius gamtos išteklius, aplinkos teršimą, valstybės turto naudojimą ir kt.) 61,8 mln. Lt.

⁴² Statistikos departamento 2010-10-29 raštas Nr. SD-1105 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos“.

⁴³ Administruojamų mokesčių apskaita 2008–2009 metais buvo vedama pinigų principu, skaičiuojant permokas neįvertinamos deklaracijos, kurių pateikimo terminas yra po mokesčio laikotarpio pabaigos, ir patikslintos deklaracijos, pateiktos po mokėjimo termino.

2. Viešojo sektoriaus subjektų valstybės turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo

2.1. Centralizuoto valstybės turto valdymo strategija

Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių plane numatytos įgyvendinti 2010 metų II ketvirtyje priemonės neįgyvendintos.

Lietuvos Respublikos Seimas, susipažinęs su valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2007 metais ataskaita ir Valstybės kontrolės išvada dėl jos, nutarimu⁴⁴ Vyriausybei pakartotinai pasiūlė iki 2009 m. birželio 1 d. priimti reikalingus teisės aktus, pagal kuriuos būtų paskirtos institucijos, atsakingos už racionalų valstybės turto valdymą, naudojimą ir disponavimą juo, paskirti instituciją, atsakingą už duomenų apie nenaudojamą valstybės turtą rinkimą bei apibendrinimą, ir parengti reikalingus teisės aktų pakeitimus siekiant reglamentuoti valstybės turto pripažinimą nereikalingu.

Vadovaudamasis Vyriausybės nutarimu⁴⁵ finansų ministras⁴⁶ patvirtino Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių planą. Įgyvendinant plane numatytus tikslus⁴⁷ Finansų ministerijai ir akcinei bendrovei Turto bankui 2010 m. II ketvirtyje pavesta parengti teisės aktų dėl akcinės bendrovės Turto banko pertvarkymo į valstybės įmonę projektus: valstybės įmonės Turto banko įstatymo projektą ir po pertvarkymo veiksiančio VĮ Turto banko įstatų projektą. AB Turto bankui ir VĮ Valstybės turto fondui 2010 m. II ketvirtyje pavesta išanalizuoti strategijoje numatytas ir kitas galimas centralizuoto valstybės turto valdytojo veiklas, taip pat valstybės nekilnojamojo turto perdavimo šiam valdytojui galimybes, nustatyti centralizuoto valstybės turto valdytojo ekonominės veiklos modelį ir jį pristatyti Vyriausybei.

Atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybės 2009 m. lapkričio mėnesį pateiktus svarstyti akcinės bendrovės Turto banko pertvarkymo į valstybės įmonę Turto banką ir valstybės įmonės Turto banko įstatymų projektus Seimas priėmė tik 2010 metų lapkričio mėnesį⁴⁸ minėtame plane numatyti

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Seimo 2009-05-12 nutarimas Nr. XI-258 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2007 metų ataskaitos“.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-11-25 nutarimas Nr. 1597 „Dėl Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos patvirtinimo“, 3.2 p.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2010-02-23 įsakymu Nr. 1K-041 patvirtintas Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių planas.

⁴⁷ Įdiegti centralizuoto valstybės nekilnojamojo turto valdymo principus, sudarančius sąlygas mažinti šio turto išlaikymo sąnaudas (2.1.1 priemonė) ir įdiegti centralizuoto valstybės nekilnojamojo turto valdymo modelį, kuris būtų paremtas palaipsniui valstybės nekilnojamojo turto nuomos principo įgyvendinimu (2.2.1 priemonė).

⁴⁸ Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Turto banko įstatymas, 2010-11-12 Nr. XI-1108; Lietuvos Respublikos akcinės bendrovės Turto banko pertvarkymo į valstybės įmonę Turto banką įstatymas, 2010-11-12 Nr. XI-1107.

tolesni etapai nebuvo vykdomi. Dėl laiku nepriimtų minėtų įstatymų nepatvirtinti ir valstybės įmonės Turto banko įstatai.

2.2. Valstybės turto informacinė paieškos sistema

Valstybės turto informacinės paieškos sistemos kūrimo darbai dar nebaigti ir atliekami nesilaikant nustatytų terminų. Nesukūrus šios sistemos kaupiamų duomenų tikrumo užtikrinančių kontrolės procedūrų, nebus pasiektas numatytas tikslas – užtikrinti sprendimų, susijusių su valstybės turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, tinkamą kokybę ir jų priėmimo procedūrų koordinavimą.

Valstybės turto informacinės paieškos sistemos (toliau – Paieškos sistema) diegimas yra vienas iš Centralizuoto valstybės turto valdymo strategijos⁴⁹ tikslų. Paieškos sistemos tikslas⁵⁰ – užtikrinti sprendimų, susijusių su valstybės turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, tinkamą kokybę ir jų priėmimo procedūrų koordinavimą. Sukūrus Paieškos sistemą, naudojantis jos duomenimis numatoma rengti analizes, reikalingas valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitai parengti. Dėl nurodytų priežasčių labai svarbu, kad Paieškos sistemos duomenys apie valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą būtų tikri ir teisingi.

Pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą⁵¹ nuo 2009 m. liepos 1 d. turėjo būti naudojama Paieškos sistema, tačiau Vyriausybė tik 2009 m. liepos 22 d. patvirtino⁵² jos nuostatus ir Finansų ministeriją paskyrė Paieškos sistemos valdytoja, o valstybės įmonę Valstybės turto fondą (toliau – Turto fondas) – Paieškos sistemos tvarkytoja. Taip pat Vyriausybė yra patvirtinusi⁵³ Valstybei nuosavybės teise priklausančio registruotino turto inventorizavimo, vertinimo ir įregistravimo atitinkamuose registruose veiksmų ir priemonių planą (toliau – priemonių planas).

Pagal audito metu Turto fondo pateiktą informaciją⁵⁴ vykdant priemonių planą parengtas valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo subjektų sąrašas, sukurta ir įdiegta duomenų surinkimo iš turto valdytojų posistemė (apima sistemos naudotojų apskaitos ir administravimo, duomenų įvedimo į duomenų bazę, surinktų duomenų skelbimo (ataskaitų) posistemės) ir pradėta rinkti informacija iš turto valdytojų apie jų valdomą valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-11-25 nutarimas Nr. 1597 „Dėl Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos patvirtinimo“, 3.2 p.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-07-22 nutarimas Nr. 813 „Dėl valstybės turto informacinės paieškos sistemos steigimo ir jos nuostatų patvirtinimo“.

⁵¹ Lietuvos Respublikos Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729, (2006-07-18 įstatymo Nr. X-771 redakcija), 15 str. 5 d.

⁵² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-07-22 nutarimas Nr. 813 „Dėl Valstybės turto informacinės paieškos sistemos steigimo ir jos nuostatų patvirtinimo“, 7 p.

⁵³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-10-14 nutarimas Nr. 1028 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio registruotino turto inventorizavimo, vertinimo ir įregistravimo atitinkamuose registruose veiksmų ir priemonių plano patvirtinimo“.

⁵⁴ Valstybės įmonės Valstybės turto fondo 2010-09-17 raštas Nr. (17)3R-2317 „Dėl informacijos pateikimo“.

Valstybės institucijos informaciją nuolat atnaujina naudodamos Turto fondo įdiegtą informacijos pateikimo internetu sistemą. Atlikti parengiamieji Paieškos sistemos sąsajų su pagrindiniais valstybės registrais kūrimo darbai, suderinti duomenų gavimo (teikimo) iš pagrindinių valstybės registrų sutarčių projektai, duomenų gavimo (teikimo) sąlygos.

Audito metu aiškinantis, kodėl iki šiol nebaigti Paieškos sistemos kūrimo darbai, Turto fondas nurodė, kad Paieškos sistemos kūrimo darbus stabdo nepakeistas Valstybės registrų įstatymas (neišspręstas už registrų Paieškos sistemai teikiamą informaciją atlyginimo klausimas) ir finansavimo trūkumas. Turto fondas pažymėjo, kad vadovaujantis priemonių plano 1.5 punktu, Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymuose ir savivaldybių biudžetų projektuose turėtų būti numatomos lėšos valstybės turtui inventorizuoti, vertinti ir įregistruoti atitinkamuose registruose, tačiau tiesiogiai lėšų šiam tikslui neskiriama (valstybės turto inventorizavimo, vertinimo ir įregistravimo atitinkamuose registruose darbai atliekami naudojant įstaigoms skirtas bendrojo finansavimo lėšas).

Audito metu vertinant su valstybės įmonių, viešųjų įstaigų naudojamo turto apskaita ir valdymu susijusias aplinkybes ir valstybės valdomų akcinių ir uždaryjį akcinių bendrovių valstybei priklausančių akcijų apskaitą (Ataskaitos III dalies 3 skyrius) nustatyta, kad registruose esanti informacija apie valstybei priklausančią turtą ne visada rodo tikrąją padėtį. Juridinių asmenų registre nėra informacijos apie bendroves, kuriose valstybei priklauso mažiau nei 100 proc. įstatinio kapitalo, ir viešąsias įstaigas, kurių dalininkė (savininkė) yra valstybė. Nustatyti neteisingi duomenys apie juridinių asmenų statusą, ne visas turtas yra užregistruotas Nekilnojamojo turto registre, arba duomenys apie turtą yra netikslūs, yra įmonių, apie kurių buvimą vietą ir veiklą nėra žinoma. Viešojo sektoriaus subjektų informacija apie patikėjimo teise valdomą turtą taip pat nėra tiksli. Nustatytos valstybės įmonės, kurių savininko teisių ir pareigų neįgyvendina jokia biudžetinė įstaiga. Turto fondas nurodė, kad pagal Registrų įstatymą ir Paieškos sistemos nuostatus iš įvairių šaltinių yra gaunama skirtinga informacija.

Tikėtina, kad dėl išdėstytų priežasčių duomenys apie valstybės turtą, tiesiogiai perkelti iš valstybės registrų į Paieškos sistemą, nerodys tikros būklės.

Nurodytos aplinkybės rodo, kad nesukūrus Paieškos sistemos kaupiamų duomenų tikrumą užtikrinančių kontrolės procedūrų, nebus pasiektas numatytas tikslas – užtikrinti sprendimų, susijusių su valstybės turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, tinkamą kokybę ir jų priėmimo procedūrų koordinavimą.

Pažymime, kad pagal priemonių plano 2.3 p. Turto fondas, teikdamas veiklos ataskaitą Lietuvos Respublikos Vyriausybei, turi pateikti duomenis, kaip laikomasi valstybės turto inventorizavimo, vertinimo ir įregistravimo atitinkamuose registruose laiko grafiko. Susipažinus su Turto fondo Vyriausybei pateikiama informacija, nustatyta, kad Turto fondas pateikė informaciją

apie valstybės turtui registruoti 2009 m. panaudotas lėšas ir jų poreikį 2010–2011 metams, turto įregistravimui panaudotų lėšų ir jų poreikį pagal turto valdytojus ir grupes. Duomenų, kaip laikomasi valstybės turto inventorizavimo, vertinimo ir įregistravimo atitinkamuose registruose laiko grafiko ir kitos su Paieškos sistemos kūrimu susijusios informacijos (problemų) Turto fondas Vyriausybei nėra pateikęs.

2.3. Valstybės turto valdymas visuomeninės naudos, efektyvumo, racionalumo ir viešosios teisės principais

Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo⁵⁵ 8¹ straipsnyje nurodyta, kad valstybės turtas turi būti valdomas vadovaujantis visuomeninės naudos, efektyvumo, racionalumo ir viešosios teisės principais. To paties įstatymo 22 str. ir 23 str. nustato valstybės ir savivaldybių turto pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti ir nurašymo tvarką, pagal kurią sprendimą dėl valstybės ar savivaldybių turto pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti priima turto valdytojas, išskyrus sprendimus dėl turto perdavimo patikėjimo teise valstybines ir savivaldybių funkcijas vykdančioms subjektams, kuriuos priima Vyriausybė ir savivaldybės taryba.

2.3.1. Turto valdymo efektyvumas

Nustatyti atvejai, kad turtas naudojamas nesilaikant Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme nurodytų efektyvumo, racionalumo ir visuomenės naudos principų. Turtas nurašomas ar kitoms įstaigoms perduodamas nesilaikant teisės aktų, neužtikrinamas viešosioms įstaigoms pagal panaudos sutartis perduoto valstybės turto tinkamas valdymas, naudojimas ir disponavimas juo.

Valstybinių finansinių (teisėtumo) auditų metu nustatyta, kad:

- dalis valstybės įstaigų / institucijų turtą valdė pažeisdamos Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą⁵⁶ ir su juo susijusius teisės aktus. Turtas buvo naudojamas nesilaikant įstatyme nurodytų efektyvumo, racionalumo ir visuomenės naudos principų, kitoms įstaigoms turtas buvo perduotas pažeidžiant teisės aktus ir nesilaikant nustatytos tvarkos.

Pavyzdžiai

Policijos departamentui pavaldžios įstaigos – Lietuvos policijos logistikos centras, Lietuvos policijos mokykla ir Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas privatiems subjektams suteikė teisę nemokamai

⁵⁵ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729, (2006-07-18 įstatymo Nr. X-771 redakcija).

⁵⁶ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729, (2006-07-18 įstatymo Nr. X-771 redakcija).

naudotis patikėjimo teise valdomu 105,1 tūkst. Lt vertės valstybės turtu.

Klaipėdos apskrities viršininko administracijai pavaldi Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorija pagal sutartį leido privačiai bendrovei neatlygintinai naudotis valstybei nuosavybės teise priklausančiomis, patikėjimo teise valdomomis patalpomis (konservatorija 2010 m. balandžio 20 d. nutraukė su privačia bendrove sudarytą sutartį).

Vilniaus ir Klaipėdos rajonų savivaldybės pagal panaudos sutartis nepagrįstai neatlygintinai perdavė naudotis AB „Rytų skirstomieji tinklai“ 1 773,8 tūkst. Lt ir AB „Vakarų skirstomieji tinklai“ 1 897,2 tūkst. Lt vertės elektros linijas.

Seimo kanceliarija, pažeisdama teisės aktus, 2009 m. pasirašė dešimt gyvenamųjų patalpų nuomos sutarčių su Seimo kanceliarijos darbuotojais. Dokumentuose nenurodyti aiškūs nuomos tikslingumą ir naudą apibrėžiantys kriterijai. 2008 m. finansinio (teisėtumo) audito metu Valstybės kontrolė konstatavo, kad Seimo kanceliarijos patikėjimo teise valdomos gyvenamosios patalpos (Gedimino pr. 60 ir L. Giros g. 96, Vilniuje) valdomos, naudojamos ir disponuojama jomis nesivadovaujant Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme numatytais visuomeninės naudos ir efektyvumo principais, nes jose leista gyventi ne Seimo nariams. Seimo kanceliarija nepriėmė jokių sprendimų dėl sudarytų gyvenamųjų patalpų nuomos sutarčių nutraukimo.

Krašto apsaugos ministerijos Ūkio tarnyba tarnybines gyvenamąsias patalpas (Vilnius, Turniškių g. 37) išnuomojo buvusiam Lietuvos kariuomenės vadui. Per 2009 m. liepos–gruodžio mėn. už šio pastato inžinerinės įrangos, teritorijos priežiūros, eksploatavimo ir aptarnavimo darbus paslaugas teikiančiai įmonei sumokėta 22,6 tūkst. Lt, o pajamų už pastato nuomą per tą patį laikotarpį gauta 1,1 tūkst. Lt (tarnybinių gyvenamųjų patalpų eksploatavimo ir aptarnavimo išlaidos daugiau nei 20 kartų viršijo už šių patalpų nuomą gautas pajamas).

Klaipėdos universitetas nekontroliavo, ar viešojo įstaiga Mokslo ir technologijų parkas gautą turtą naudoja pagal paskirtį, nes dalį pagal panaudos sutartis gautų negyvenamųjų patalpų pagal patalpų eksploatavimo sutartis perdavė naudotis privačioms bendrovėms ir viešosioms įstaigoms.

Kauno miesto savivaldybė valstybei nuosavybės teise priklausančias ir patikėjimo teise valdomas patalpas pagal Negyvenamųjų pastatų, statinių, patalpų panaudos sutartį perdavė privačiai bendrovei, kuri neatlieka valstybės ir savivaldybių funkcijų. Be to, pagal panaudos sutartį gautą neatlygintinai naudotis žemės sklypą išnuomojo kitiems fiziniams ir juridiniams asmenims, neatliekantiems valstybės ir savivaldybių funkcijų.

Panevėžio apskrities viršininko administracija nesuderino su Aplinkos ministerija sprendimo išnuomoti 62 kv. m. ploto ūkinį pastatą kooperatyvui ir nepaskelbė viešojo konkurso.

Šiaulių apskrities viršininko administracija, nesuderinusi su Aplinkos ministerija, išnuomojo valstybės ilgalaikį materialųjį turtą, o atnaujindama nuomos sutartis nesilaikė bendro dešimties metų nuomos termino.

Tauragės apskrities viršininko administracija, nepaskelbusi valstybės turto nuomos viešojo konkurso ir su Aplinkos ministerija nesuderinusi sprendimo išnuomoti turtą, išnuomojo patikėjimo teise valdomo administracinio pastato dalį. Be to, Tauragės apskrities viršininko administracija neužtikrino valstybės turto naudojimo kontrolės, nes VšĮ Tauragės apskrities ligoninė išnuomojo pagal panaudos sutartis naudojamą turtą (patalpų dalį).

Telšių apskrities viršininko administracija Telšių apskrities ligoninei leido išnuomoti pagal panaudos sutartį naudojamas, valstybei nuosavybės teise priklausančias patalpas. Administracijai pavaldi įstaiga Dūseikių pensionatas sprendimo išnuomoti patikėjimo teise valdomą valstybės turtą (vandens bokštą) privačiam juridiniam asmeniui nesuderino su Aplinkos ministerija.

Žemės ūkio ministerijai pavaldžios Vilniaus ir Kauno augalų veislių tyrimo stotys patikėjimo teise valdomas gyvenamąsias ir negyvenamąsias patalpas, o Vilniaus augalų veislių tyrimo stotis Nekilnojamojo turto registre neįregistruotą asfaltuotą aikštelę išnuomojo nesivadovaudamos valstybės turto nuomą reglamentuojančiais teisės aktais.

Lietuvos kūno kultūros akademija perdavė Kauno apskrities sporto medicinos centrui naudotis 124,45 kv. m. patalpas be panaudos sutarties ir Aplinkos ministerijos leidimo, o 181,41 kv. m. patalpas J. Basanavičiaus g. 35–3 Vilniuje perdavė naudotis asociacijai ir viešajai įstaigai be Vyriausybės nutarimo.

- dalis biudžetinių įstaigų ir savivaldybių patikėjimo teise valdomą valstybės turtą nurašė nesilaikydamos Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo

įstatymo ir Vyriausybės nutarimu⁵⁷ patvirtinto Pripažinto nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti valstybės ir savivaldybių turto nurašymo, išardymo ir likvidavimo aprašo.

Pavyzdžiai

Panevėžio apskrities viršininko administracija neteisėtai nurašė ir likvidavo 223,5 tūkst. Lt vertės patikėjimo teise valdomą valstybės turtą.

Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos neteisėtai nurašė trumpalaikį turtą už 418,8 tūkst. Lt.

Aplinkos ministerijai pavaldi įstaiga Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra neteisėtai nurašė ilgalaikį materialųjį turtą už 41,5 tūkst. Lt.

Klaipėdos rajono savivaldybė nesant Vyriausybės sprendimo nurašė ir likvidavo patikėjimo teise valdomą valstybės turtą – bulvių saugyklą (8,6 tūkst. Lt), esančią Ližių k., Klaipėdos r.

Alytaus rajono savivaldybės administracija nesant turto valdytojo sprendimo ir perdavusios turtą valstybės įstaigos raštiško sutikimo 2009 metais nurašė 54,5 tūkst. Lt vertės patikėjimo teise valdomą valstybės turtą.

Vilniaus rajono savivaldybės administracija nesant raštiško valstybės įstaigos, perdavusios turtą, sutikimo, nurašė 110,9 tūkst. Lt vertės savivaldybės patikėjimo teise valdomą valstybės turtą.

Kauno rajono savivaldybės administracijos direktorius, priėmęs sprendimą dėl 121,5 tūkst. Lt vertės valstybės turto pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti bei jo nurašymo, pažeidė Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą ir Vietos savivaldos įstatymą.

- patikėjimo teise valstybės turtą valdančios savivaldybės neužtikrino valstybės turto naudojimo kontrolės, nes pažeidžiant Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo⁵⁸ 17 str. valstybės turtas buvo perduotas valdyti, naudoti ir disponuoti kitiems subjektams taip pat patikėjimo teise.

Pavyzdžiai

Pakruojo rajono savivaldybė mokyklinius autobusus (įsigijimo vertė – 681,1 tūkst. Lt) perdavė taip pat patikėjimo teise valdyti, naudoti ir disponuoti jais gimnazijoms, mokykloms ir savivaldybės administracijos švietimo skyriui, kurie pagal įstatymą nėra valstybės turto patikėtiniai. Pažymėtina, kad audito metu, atsižvelgdama į pateiktas rekomendacijas, savivaldybės taryba sprendimu mokyklinius autobusus savivaldybės biudžetinėms įstaigoms perdavė naudoti pagal panaudos sutartis.

Vilniaus rajono savivaldybė 333,8 tūkst. Lt vertės patikėjimo teise valdomą valstybės turtą perdavė mokykloms valdyti, naudoti ir disponuoti juo taip pat patikėjimo teise.

Šiaulių miesto savivaldybė 175,4 tūkst. Lt vertės valstybės turtą, gautą valdyti, naudoti ir disponuoti juo patikėjimo teise, perdavė savivaldybės mokyklai valdyti, naudoti ir disponuoti juo taip pat patikėjimo teise.

- didelė dalis Sveikatos apsaugos ministerijos patikėjimo teise valdomo valstybės turto pagal panaudos sutartis perduota sveikatos apsaugos priežiūros viešosioms įstaigoms⁵⁹. Pagal ministerijos finansinės atskaitomybės duomenis patikėjimo teise valdomo ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto likutis 2009 m. pabaigoje – 1 068,0 mln. Lt, trumpalaikio turto – 11,7 mln. Lt. Didžiausia Sveikatos apsaugos ministerijos patikėjimo teise valdomo turto dalis (993,7 mln. Lt, arba 93 proc. ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto, ir 4,8 mln. Lt, arba 41,2 proc. trumpalaikio turto) pagal panaudos sutartis perduota 270-čiai viešųjų sveikatos priežiūros įstaigų. Audito metu nustatyti turto

⁵⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-10-19 nutarimu Nr. 1250 (2007-09-11 nutarimo Nr. 971 redakcija) patvirtintas Pripažinto nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti valstybės ir savivaldybių turto nurašymo, išardymo ir likvidavimo aprašas, 11.3 ir 14 p.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729, (2006-07-18 įstatymo Nr. X-771 redakcija).

⁵⁹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2010-05-31 ataskaita Nr. FA-P-10-8-51 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijoje atlikto finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“.

valdymo, naudojimo ir disponavimo juo trūkumai rodo, kad ministerija nepajėgi užtikrinti turto, perduoto viešosioms sveikatos priežiūros įstaigoms pagal panaudos sutartis, tinkamo valdymo, naudojimo ir disponavimo juo. Dalis Sveikatos apsaugos ministerijos apskaitomo nekilnojamojo turto nenaudojama, jo priežiūra netinkama, turtas nurašomas arba parduodamas nesilaikant teisės aktų⁶⁰. Pažymėtina, kad Sveikatos apsaugos ministerija nepagrįstai⁶¹ į buhalterinės apskaitos registrus įtraukė, pagal Nekilnojamojo turto registro duomenis, viešosioms įstaigoms Vilniaus universiteto vaikų ligoninei, Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikoms, Kauno medicinos universiteto klinikoms nuosavybės teise priklausančius pastatus.

Pavyzdžiai

Kauno medicinos universiteto klinikų pastatai (Nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašė esantis Juozapavičiaus g. 31, Kaunas, 3 224,18 kv. m. ir negyvenamasis pastatas Savanorių pr. 219A. Kaunas, 257,26 kv. m) nenaudojami, jų būklė nepatenkinama (pastatai apleisti, ardomi, be stogo, be langų), neužtikrintas jų saugumas.

Sveikatos priežiūros viešosios įstaigos Vilniaus universiteto vaikų ligoninės (kurios dalininkė ir viena steigėjų yra Sveikatos apsaugos ministerija) filialas Utenos reabilitacijos ir ugdymo centras be ministerijos sprendimo pripažinti nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti valstybės turtą aukcionuose pardavė ilgalaikį materialųjį turtą už 78 786,10 Lt (įsigijimo vertė – 787 861,21 Lt) ir trumpalaikį turtą už 63 Lt (įsigijimo vertė – 10 tūkst. Lt), nurašė ilgalaikio materialiojo turto už 31,4 tūkst. Lt (likutinė vertė – 10 Lt), pažeisdamas teisės aktus.

Be to, audito metu nustatyta, kad pagal Viešosios įstaigos Nacionalinio kraujo centro įstatų⁶² Sveikatos apsaugos ministerija yra jo steigėja⁶³ ir savininkė, tačiau ministerija nesilaikydama Viešųjų įstaigų įstatymo⁶⁴ nuostatų, nėra perdavusi viešajai įstaigai dalininko įnašo.

Valstybinio veiklos audito metu „Vidaus reikalų ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų turto valdymas“⁶⁵ buvo vertinamas ilgalaikio turto (nekilnojamojo turto ir transporto priemonių) valdymas efektyvumo požiūriu.

Nustatyta, kad Vidaus reikalų ministerijos ir jos pavaldžių įstaigų ilgalaikis turtas valdomas nepakankamai efektyviai, nes valdoma daugiau transporto ir negyvenamųjų patalpų, negu minimaliai jų būtina pavestoms funkcijoms atlikti, ne visas valdomas turtas naudojamas ministerijos ir jos įstaigų reikmėms tenkinti, valdomam turtui išlaikyti ne visada taupiai naudojamos biudžeto lėšos.

Pavyzdžiai

Vidaus reikalų ministerijai ir jai pavaldžioms įstaigoms pavestoms funkcijoms vykdyti naudojama 82,5 proc. patalpų ir 49 proc. transporto priemonių. 17,5 proc. valdomų patalpų išnuomota ir atiduota panaudai. 61 proc. valdomų transporto priemonių naudotos aptarnauti kitas įstaigas, kurioms valstybės biudžeto asignavimai skiriami atskirai.

Audito ataskaitoje pažymima, kad Valstybės kontrolė 2008 m. audito metu buvo nustačiusi, kad Turto valdymo ir ūkio departamentas pagal panaudos sutartį yra perdavęs viešajai įstaigai Vilniaus kultūros, pramogų ir sporto

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-10-19 nutarimas Nr. 1250 „Dėl pripažinto nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti valstybės ir savivaldybių turto nurašymo, išardymo ir likvidavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁶¹ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001-03-16 įsakymu Nr. 70 patvirtintos „Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklės“.

⁶² Sveikatos apsaugos ministro 2003-12-12 įsakymas Nr. V-739 „Dėl viešosios įstaigos Nacionalinio kraujo centro įstatų patvirtinimo“.

⁶³ Sveikatos apsaugos ministro 2003-12-12 įsakymas Nr. V-744 „Dėl VšĮ Nacionalinis kraujo centras“.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas, 1996-07-03 Nr. I-1428, 7 str. 1 ir 2 d.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2010-07-28 ataskaita Nr. VA-P-40-1-11 „Vidaus reikalų ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų turto valdymas“.

rūmams 7674,17 m² negyvenamąsias patalpas, kurias viešojo įstaiga naudoja ne sutartyje numatytiems tikslams, o jas nuomoja tretiesiems asmenims. Valstybės kontrolė departamentui pasiūlė imtis priemonių, kad pagal panaudą perduotas turtas nebūtų nuomojamas, tačiau šios patalpos ir toliau naudojamos ne pagal panaudos sutartyje nurodytą paskirtį.

Vidaus reikalų ministerijos politikos formavimui ir įgyvendinimui aptarnauti daugiau negu prieš 10 metų prie ministerijos įsteigtos dvi įstaigos, kurioms pavesta valdyti turtą ir juo aprūpinti ministeriją ir jai pavaldžias įstaigas, tačiau turtą iki šiol valdo visos 13 ministerijai pavaldžių įstaigų, o pagrindinius sprendimus dėl turto valdymo priima ministerija, todėl netaupiai naudojami žmogiškieji ištekliai. Transporto valdymo organizavimas Vidaus reikalų ministerijos Autoūkyje neatitinka biudžeto sandaros teisinių santykių reguliavimo, todėl neužtikrinama efektyvi transporto ir biudžeto lėšų panaudojimo kontrolė, finansinėse ataskaitose neteisingai nurodomos ministerijos ir jai skiriamais asignavimais išlaikomų pavaldžių įstaigų bei Policijos departamento ir Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos transporto išlaidos.

2.3.2. Turto registravimas viešuosiuose registruose

Dalis institucijų / įstaigų patikėjimo teise valdomo valstybės turto neįregistravo viešuosiuose registruose, juose nurodytas ne faktinis turto naudotojas, pasikeitus pastato paskirčiai ar plotui nepatiksinti registro duomenys.

Pažeisdamos Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo⁶⁶, Nekilnojamojo turto kadastro⁶⁷ ir Nekilnojamojo turto registro⁶⁸ įstatymus, dalis institucijų / įstaigų patikėjimo teise valdomo valstybės turto neįregistravo viešuosiuose registruose, juose nurodė ne faktinį turto naudotoją, pasikeitus pastato paskirčiai ar plotui nepatiksino registro duomenų.

Pavyzdžiai

Kauno miesto savivaldybė apskaitoje užregistravo patikėjimo teise valdomą 514,3 tūkst. Lt vertės nekilnojamąjį turtą, tačiau nepateikė nekilnojamojo turto disponavimo teisę įrodančių dokumentų; pagal panaudos sutartį⁶⁹ 2007 metais įregistruotų susisiekimo komunikacijų Nekilnojamojo turto registro banko išrašuose nenurodytas turto valdytojas; šeši angarai, vienas medinis rąstinis namelis, du betoniniai garažai ir vieni pamatai neįregistruoti Nekilnojamojo turto registre ir neaiškus šių statinių statusas, jų statybos teisėtumas; vienas ūkinis pastatas (statusas – formuojamas) nebuvo rastas.

Klaipėdos miesto savivaldybė valdo Vyriausybės nutarimu suteiktus 2,8401 ha ploto keturis valstybinės žemės sklypus, esančius P. Lideikio g., Klaipėdoje, kurie įstatymų nustatyta tvarka nesuformuoti Nekilnojamojo turto kadastrė ir įregistruoti Nekilnojamojo turto registre. Savivaldybės patikėjimo teisės į šiuos sklypus neįregistruotos.

Švietimo ir mokslo ministerijos pavaldžios įstaigos Dieveniškų ir Varėnos technologijos ir verslo mokyklos, Vilniaus kolegija Nekilnojamojo turto registre užregistravo stadionų, kiemo aikštelių, šaligatvių, nebaigtų statyti statinių; Vilkijos žemės ūkio mokykla – 610 tūkst. Lt vertės nuotekų valymo įrenginių, nes mokykla neturi jokių šių statinių įsigijimą ar nuosavybę įrodančių dokumentų, neatlikta mokyklos naudojamo žemės sklypo, esančio mokyklos pastatų teritorijoje Čekiškės g., Vilkijoje teisinė registracija, nesudaryta panaudos

⁶⁶ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729, (2006-07-18 Nr. X-771 redakcija), 15 str. 4 d.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro įstatymas, 2000-06-27 Nr. I-1764 (2003-05-27 įstatymo Nr. IX-1582 redakcija), 5 str.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymas, 1996-09-24 Nr. I-1539 (2001-06-21 įstatymo Nr. IX-391 redakcija).

⁶⁹ Valstybinės žemės panaudos sutartis, 2006-04-13 Nr. M19/2006-122.

sutartis dėl žemės naudojimo; nurašytas ir nugriautas pastatas – sandėlis Antalkių k. neišregistruotas iš Nekilnojamojo turto registro. Lietuvos jaunųjų gamtininkų centro Nekilnojamojo turto registre užregistruotos administracinės patalpos, kurių paskirtis negyvenamoji, faktiškai naudojamos kaip gyvenamosios patalpos – bendrabutis; apskaitoje užregistruotas gyvenamasis namas Nekilnojamojo turto registre įregistruotas kaip administracinės (kontora) patalpos, nors faktiškai patalpos naudojamos gyvūnų ekspozicijai; Nekilnojamojo turto registre užregistruoti 3 ūkiniai pastatai, 2 stoginės, kurių faktiškai nerasta (darbuotojai negalėjo paaiškinti, kokie tai pastatai ir kur jie yra).

Lietuvos kūno kultūros akademija Nekilnojamojo turto registre neįregistravo vandens bokšto.

Atkreipiame dėmesį, kad laiku atliekamas ir teisingas turto registravimas Nekilnojamojo turto registre turi tiesioginę įtaką kuriamos Paieškos sistemos duomenų tikrumui (plačiau 2.2. poskyryje).

2.3.3. Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimai

Dalis valstybės institucijų, įstaigų ir savivaldybių administracijų (joms pavaldžių įstaigų) įsigijo, statė ar rekonstravo ilgalaikį turtą nesivadovaudamos Viešųjų pirkimų įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatomis (netaikė įstatyme nustatytų pirkimo būdų, procedūrų, atliktų pirkimų vertė viršijo įstatyme nurodytą tokių pirkimų vertės ribą ir pan.).

Viena iš Valstybės kontrolės finansinių auditų sisteminių tyrimų sričių, vykdant 2009 metų valstybinio audito programą, buvo valstybės investicijų programos projektų vykdymo efektyvumo ir teisėtumo vertinimas. Valstybinių auditų metu buvo nagrinėjama, ar valstybės įstaigos / institucijos, savivaldybių administracijos (joms pavaldžios įstaigos), vykdydamos investicijų projektus, įsigydamos ar kurdamos turtą, laikėsi Viešųjų pirkimų įstatymo⁷⁰ ir kitų viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų.

Auditų metu nustatyti atvejai, kai įstaigos, pasirašydamos statybos rangos sutartis, neskaičiavo numatomų pirkimų verčių, statybos rangos sutartyse (sutarties sąmatose) nenustatė kainodaros taisyklių užsakovo rezervui nenumatytiems statybos (montavimo) darbams atlikti, todėl nebuvo galima įsitikinti, ar racionaliai buvo panaudotos valstybės biudžeto lėšos nenumatytiems darbams. Dalis įstaigų, neinicijavo (arba sutartyse nenumatė) sutarčių kainų ar įkainių perskaičiavimo pagal bendrą kainų lygio kitimą, todėl nepasiekė Viešųjų pirkimų įstatyme nustatyto pirkimų tikslo – vadovaujantis šio įstatymo reikalavimais sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas. Dėl šios priežasties valstybės biudžeto lėšos investicijų projektams panaudotos neekonomiškai. Be to, nustatyta, kad dalis įstaigų netinkamai parinko neskelbiamų derybų pirkimo būdus, neatliko jokių pirkimų procedūrų, nesudarė viešojo pirkimo sutarčių.

Pažymime, kad nustatyti Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimai apibendrinti ir pavyzdžiai, susiję su neracionaliu ir neekonomišku investicijų projektų vykdymui skirtų lėšų naudojimu, pateikti Valstybės kontrolės Išvadoje dėl Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto vykdymo

⁷⁰ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 2005-12-22 Nr. X-471.

apyskaitos⁷¹. Nustatyta, kad pažeidžiant Viešųjų pirkimų įstatymą įsigyjant turtą 2009 metais buvo panaudota 3,7 mln. Lt lėšų, iš jų 1,6 mln. Lt panaudojo Finansų ministerija, o 1,8 mln. Lt – savivaldybės. Be to, audito metu nebuvo galima patvirtinti, ar įsigyjant turtą 2009 m. buvo racionaliai panaudota 5,0 mln. Lt valstybės biudžeto lėšų, iš jų Vilniaus miesto savivaldybės – 4,7 mln. Lt.

3. Valstybės turto, kurį naudoja ne viešojo sektoriaus subjektai, apskaita, valdymas ir disponavimas juo

3.1. Valstybės įmonės

Valstybė neturi tikslios informacijos apie valstybės įmones ir jų patikėjimo teise valdomą valstybės turtą. Neišspręstas neveikiančių, bankrutavusių ar likviduojamų valstybės įmonių išregistravimo iš Juridinių asmenų registro klausimas.

Siekiant įvertinti valstybės įmonių valdymą ir valstybės turto panaudojimo efektyvumą, valstybinių auditų metu buvo nagrinėjami valstybės įmonių veiklą reglamentuojantys teisės aktai, vertinta, ar savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos užtikrina valstybės įmonių priežiūrą ir kontrolę, ar efektyviai naudoja patikėjimo teise joms perduotą turtą.

Naudojantis Juridinių asmenų registro viešai prieinama ir iš kitų šaltinių⁷² gauta informacija audito metu nustatyta, kad valstybė neturi tikslios informacijos apie valstybės įmones ir jų patikėjimo teise valdomą valstybės turtą.

Pavyzdys

VĮ Registrų centro duomenimis 2008 m. gruodžio mėn. buvo 125 (2009-09-01 – 122) veikiančios valstybės įmonės; Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis – 112, savininko teises ir pareigas įgyvendinančių institucijų duomenimis – 108 valstybės įmonės. Statistikos departamentui duomenis apie 2008 ir 2009 metų valdomą turtą pateikė 107 valstybės įmonės. Pagal valstybės įmonių veiklos audito metu surinktus duomenis 2009 m. birželio mėn. 1 d. nustatytos 108 veikiančios valstybės įmonės ir 38 neveikiančios, t. y. likviduojamos, bankrutuojančios arba likusios neišregistruotos iš Juridinių asmenų registro.

Be to, valstybės institucijų, įgyvendinančių valstybės įmonių savininko teises ir pareigas, pateikti duomenys apie valstybės įmones (veikiančias, neveikiančias, likviduojamas) ir Juridinių asmenų registrą tvarkančio VĮ Registro centro informacija apie įregistruotas valstybės įmones skiriasi (netiksliai nurodoma savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija, įmonės statusas (veikianti, neveikianti, likviduojama) ir pan.).

Audito metu analizuojant minėtą informaciją buvo nustatytos valstybės įmonės, kurios Registrų centrui kelerius metus neteikia finansinės atskaitomybės, apie kurias informacijos neturi

⁷¹ 2010-09-30 Nr. FA-P-700-2-79 išvados priedo 2.2.2 skirsnis.

⁷² Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2009-12-23 ataskaita Nr. VA-P2-20-13-24 „Valstybės įmonių valdymas“, Statistikos departamento duomenys, įstaigų tinklalapiuose esanti informacija, Ūkio ministerijos ir kitų įstaigų valstybinių auditų metu pateikta informacija, Lietuvos valstybės valdomo komercinio naudojimo turto metinės (2009 metų) apžvalgos ir kt.

valstybės įmonių savininko teises ir pareigas įgyvendinančios įstaigos ir kurių duomenys apie šioms įmonėms perduotą valstybei priklausančią turtą į Ataskaitą neįtraukti, o įmonių likvidavimo procedūros tęsiasi labai ilgai.

Pavyzdžiai

Specifinės paskirties valstybinė įmonė Krašto apsaugos ministerijos Savanoriškos krašto apsaugos tarnybos Tauragės valstybinio technikos ir sporto klubo registravimo pažymėjimo originalas Registrų centrui pateiktas 1992-04-30, įstatai – 1992-03-05, vėlesnių įrašų Registrų centre nėra. Krašto apsaugos ministerija apie šią įmonę duomenų taip pat neturi.

Pagal VĮ Registrų centro viešai prieinamą informaciją valstybinė visuomeninio maitinimo įmonė „Aušra“ yra įregistruota kaip valstybės įmonė. Ūkio ministerijos pateiktais duomenimis, ši įmonė įsteigta Klaipėdos m. savivaldybės tarybos sprendimu. VĮ Registrų centro duomenų bazėje paskutinis įrašas – 2000-06-15 pateikta teismo nutartis, kurioje nutarta nutraukti bankroto bylą. Audito metu Klaipėdos miesto savivaldybė duomenų apie šią įmonę nepateikė.

Valstybinės koncertinės organizacijos „Tonas“ savininko teises ir pareigas nuo 1991 m. įgyvendina Kultūros ministerija. Pagal ministerijos pateiktą informaciją, įmonė jokios veiklos nevykdo nuo jos įsteigimo, tačiau įmonės likvidavimo klausimas nesprendžiamas, nes prarasti įmonės dokumentai (pažymėtina, kad mokesčių administratoriui 2007 m. įmonė yra pateikusi PVM deklaraciją). Kultūros ministerija 2009-04-16 raštu Nr. S1-183 informavo Ūkio ministeriją, kad ši įmonė neturi įsiskolinimų valstybei, tačiau neatsiranda jos likvidatoriumi tapti norinčio asmens, todėl nėra galimybės ją likviduoti nustatyta tvarka.

Vilniaus zonos valstybinės vaistinių įmonės steigėja yra Sveikatos apsaugos ministerija. Vyriausybė 1993-01-19 nutarimu Nr. 13 yra pritarusi ministerijos siūlymui reorganizuoti įmonę į savarankiškas valstybines vaistines ar priskirti aukštesniosios pakopos savivaldybių vietiniam ūkiui. Nutarime nurodytos vaistinės, kurios buvo numatytos pertvarkyti į savarankiškas ar vietos reikšmės vaistines. Ministerija nepateikė informacijos apie minėto Vyriausybės nutarimo įgyvendinimą, apie nutarime išvardytų vaistinių išregistravimą ar pan.

Valstybinė Naujosios Akmenės optikos parduotuvė įsteigta Sveikatos apsaugos ministerijos 1994-04-23 įsakymu Nr. 173. Į įmonės prašymą leisti būti reorganizuotai į individualią įmonę ministerija 1997-05-30 raštu Nr.13-14-2075 atsakė neigiamai. Ūkio ministerija 2008-12-24 rašte Nr. (14.2-21)-30-8522 Vyriausybei siūlė įpareigoti Sveikatos apsaugos ministeriją išsiaiškinti parduotuvės veiklos perspektyvas ir spręsti įmonės likvidavimo klausimą, tačiau jokie veiksmai iki šiol neatliekami.

Vilniaus valstybinės autoremonto įmonės dokumentų bylos Juridinių asmenų registre nėra, Susisiekimo ministerija duomenų apie šią įmonę taip pat nepateikė.

Pagal Ūkio ministerijos duomenis Valstybės gyvulių veislininkystės informacijos centro paskutinis dokumentas pateiktas Registrų centrui yra 1997-02-26 priimtas sprendimas likviduoti įmonę.

Mėsos ir pieno pramonės Kauno statybos ir remonto valstybinės įmonės, įsteigtos 1990-12-17, įstatuose nurodyta, kad įmonė yra Žemės ūkio ministerijos reguliavimo sferoje. 1997-01-08 privatizavus šią įmonę buvo įregistruota UAB „Terpė“, o Mėsos ir pieno pramonės Kauno statybos ir remonto valstybinė įmonė išregistruota iš Įmonių registro. Kauno m. apylinkės teismas 1998-09-09 sprendimu civilinėje byloje Nr.2-2599/98 panaikino tokį įmonių įregistravimą ir išregistravimą.

Audito metu Žemės ūkio ministerija dėl šių dviejų valstybės įmonių informavo, kad 2009-03-18 raštu Nr. 2D-1527(14.4) kreipėsi į Registrų centrą dėl daugiau nei 24 mėnesius nepateikusių metinės finansinės atskaitomybės minėtų įmonių išregistravimo vadovaujantis Civilinio kodekso 2.70 straipsniu. VĮ Registrų centras informavo, kad 2006-06-16 gavus Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos siūlymą VĮ „Mėsos ir pieno pramonės Kauno statybos ir remontas“ buvo įtraukta į numatomų likviduoti juridinių asmenų sąrašą Registro tvarkytojo iniciatyva pagal Civilinio kodekso 2.70 straipsnį. Likvidavimo inicijavimo procedūra nevykdoma, nes šiam VĮ Registrų centro vykdomam projektui dėl juridinių asmenų likvidavimo neskirta valstybės biudžeto lėšų. Dėl Valstybės gyvulių veislininkystės informacijos centro VĮ Registrų centras informavo, kad 1997-02-26 yra įregistruotas likviduojamos įmonės teisinis statusas, tačiau inicijuoti šio juridinio asmens likvidavimo procedūrą Registro tvarkytojo iniciatyva nėra teisinio pagrindo.

Pagal audito metu iš Ūkio ministerijos gautą informaciją nustatyta, kad 2008 metais sudaryta Valstybės valdymo sistemos tobulinimo komisija išnagrinėjo su valstybės įmonių valdymu susijusias problemas ir nustatė iš Juridinių asmenų registro neišregistruotas valstybės įmones, kurių savininko teises ir pareigas neįgyvendina Juridinių asmenų registre nurodytos įstaigos, apie kurias

nėra jokios informacijos, jos daug metų neteikia finansinės atskaitomybės. Apie nustatytas problemas Ūkio ministerija informavo Vyriausybę raštu⁷³ ir siūlė pavesti ministerijoms pradėti jų veiklos sritims priskirtų valstybės įmonių⁷⁴ išregistravimo procedūras.

Vyriausybė, atsižvelgdama į Valstybės kontrolės valstybinio veiklos audito ataskaitoje⁷⁵ pateiktas rekomendacijas, 2010 m. kovo 10 d. svarstė⁷⁶ valstybės įmonių veiklos klausimus ir Ūkio bei Teisingumo ministerijas įpareigojo apibendrinti apie veiklos nevykdančias valstybės įmones surinktą informaciją ir pateikti pasiūlymus dėl jų likvidavimo.

Vykdydama pavedimą Ūkio ministerija pasiūlė⁷⁷ likviduoti šešiolika valstybės įmonių Civilinio kodekso 2.70 straipsnyje nustatyta tvarka⁷⁸, tačiau, Teisingumo ministerijos nuomone⁷⁹, likviduoti valstybės įmones minėta tvarka dėl neskirto finansavimo nėra galimybių.

Kaip minėta Ataskaitos 2 dalyje, duomenų tikslumas ir tikrumas ypač svarbus pereinant prie centralizuoto valstybės turto valdymo ir kuriant Paieškos sistemą. Pateikti duomenys rodo, kad į Paieškos sistemą perkėlus nepatikrintus duomenis apie neveikiančias valstybės įmones, sistemos informacija nerodys tikro vaizdo apie valstybės įmonių valdomą valstybės turtą.

3.1.1. Valstybinės reikšmės miško žemė

Pagal verslo apskaitos standartus miškų urėdijos neapskaito (neturi apskaityti) valstybinės reikšmės miško žemės. Nepakeitus galiojančios tvarkos, šio turto vertė nebus rodoma valstybės įmonių miškų urėdijų finansinėse ataskaitose, o Aplinkos ministerijos parengta konsoliduotoji viešojo sektoriaus grupės ataskaita nerodys tikros ir teisingos valstybei nuosavybės teise priklausančio turto finansinės būklės. Atitinkamai duomenys apie valstybės patikėjimo teise valdomą turtą bus netikslūs.

Lietuvos Respublikoje vėluojama atlikti valstybinės reikšmės miško žemės sklypų kadastrinius matavimus, įregistruoti juos valstybės vardu ir perduoti patikėjimo teise valdyti miškų urėdijoms.

⁷³ Ūkio ministerijos 2008-12-24 raštas Nr. (14.2-21)-3-8522 „Dėl pavedimo vykdymo“.

⁷⁴ Valstybinę firmą „Termolita“, laikraščio „Alternatyva“ valstybinę redakciją, valstybinę įmonę „Lass“, Vilniaus radijo matavimo prietaisų mokslinio tyrimo institutą, žurnalo „Mūsų girios“ redakciją, valstybinę konstravimo įmonę „Pramonės automatika“, valstybinę akcinę įmonę „Gintarinė pasaga“, Šiaulių valstybinę dviračių gamyklą.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2009-12-23 ataskaita Nr. VA-P2-20-13-24 „Valstybės įmonių valdymas“.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010-03-10 posėdžio protokolas Nr. 8.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos 2010-04-20 raštas Nr. (13.31)-3-2190.

⁷⁸ Pagal Civilinio kodekso 2.70 straipsnio 1 d. „Juridinio asmens likvidavimas juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva“. „Jeigu registre įregistruotas juridinis asmuo per penkerius metus neatnaujino savo duomenų juridinių asmenų registre ir yra pagrindas manyti, kad šis juridinis asmuo jokios veiklos nevykdo, arba įmonė nepateikė finansinės atskaitomybės dokumentų, kaip numatyta šio kodekso 2.66 straipsnio 4 dalyje, ilgiau nei dvidešimt keturis mėnesius ir juridinio asmens registro tvarkytojui nepranešė apie nepateikimo priežastis, arba valdymo organai negali priimti nutarimų, kadangi nėra kvorumo dėl valdymo organo narių atsistatydinimo ir tai trunka ilgiau nei šešis mėnesius, arba jeigu juridinio asmens valdymo organų narių ilgiau nei šešis mėnesius negalima surasti juridinio asmens buveinėje ir jų adresais, nurodytais juridinių asmenų registre, tai registro tvarkytojas turi teisę inicijuoti juridinio asmens likvidavimą.“

⁷⁹ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2010-04-22 raštas Nr. (1.18)7R-3471 „Dėl pavedimo vykdymo“.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Žemės įstatyme⁸⁰ nustatyta, kad valstybinės reikšmės miškai išimtinę nuosavybės teise priklauso Lietuvos valstybei ir gali būti perduodami patikėjimo teise valstybės įmonėms miškų urėdijoms valstybinėms funkcijoms įgyvendinti. Didžiąją valstybinių miškų dalį (2009 m. – 96,2 proc.) valdo valstybės įmonės miškų urėdijos.

Valstybės kontrolės veiklos audito „Valstybinių miškų ūkio veikla“⁸¹ metu nustatyta, kad Lietuvoje dar nesuformuoti visi valstybinės reikšmės miškų valstybinės miško žemės sklypai ir neįregistruoti Nekilnojamojo turto registre valstybės vardu bei perduoti patikėjimo teise urėdijoms (iki 2009 m. spalio 1 d. buvo įregistruota ir urėdijoms perduota valdyti patikėjimo teise 34 proc. valstybinės reikšmės miškų). Vykdam registraciją nustatoma valstybinės reikšmės miškų valstybinės miško žemės kadastriniai matavimai, valstybinės miško žemės plotas ir vertė, todėl valstybinės miškų žemės plotai ir vertė nebus tikslūs, kol nebus atlikta valstybinės reikšmės miškų registracija.

Lietuvos Respublikos miškų įstatymo⁸² 7 str. nustatyta, kad, įvertinant miškų urėdijų kapitalą, žemė ir miškas vertine išraiška į apskaitą neįtraukiami, o, perkant mišką su žeme, miškų urėdijų apskaitoje registruojamas pinigų ir nepaskirstytojo pelno sumažėjimas. Valstybės įmonės miškų urėdijos buhalterinę apskaitą tvarko pagal verslo apskaitos standartus, tačiau miškų urėdijų patikėjimo teise valdomos miško žemės ir miško apskaitai 12-asis verslo apskaitos standartas „Ilgalaikis materialusis turtas“⁸³ netaikomas, todėl miškų urėdijos patikėjimo teise valdomos miško žemės buhalterinės apskaitos registruose ir finansinėse ataskaitose neapskaito.

Pagal Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą⁸⁴ nuo 2010 metų rengiant konsoliduotąsias viešojo sektoriaus subjektų grupių ataskaitas valstybės įmonių miškų urėdijų finansines ataskaitas nustatyta tvarka konsoliduos Aplinkos ministerija, kurios duomenys, buhalterinės apskaitos registruose neapskaičius valstybinės reikšmės miško žemės vertės, nerodys teisingos valstybei nuosavybės teise priklausančio turto finansinės būklės.

Valstybės kontrolė veiklos audito ataskaitoje Vyriausybei pasiūlė nustatyti valstybinės reikšmės miško žemės sklypų įregistravimo valstybės vardu finansavimo tvarką ir lėšų šaltinį, peržiūrėti valstybinės reikšmės miško žemės sklypų kadastrinių matavimų, įregistravimo valstybės vardu ir perdavimo juos valdyti patikėjimo teise miškų urėdijoms terminus; inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kurie leistų užtikrinti, kad valstybei nuosavybės teise priklausančias turtas (miško žemė) būtų apskaitomas finansinėse ataskaitose.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos žemės įstatymas, 1994-04-26 Nr. I-446 (2004-01-27 įstatymas Nr. IX-1983), 6 str. 4 d. ir 7 str.

⁸¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2010-03-31 ataskaita Nr. P-20-1-7 „Valstybinių miškų ūkio veikla“.

⁸² Lietuvos Respublikos miškų įstatymas, 1994-11-12 Nr. I-671 (2003-12-18 įstatymo Nr. IX-1925 redakcija).

⁸³ Tikslas – nustatyti ilgalaikio materialiojo turto apskaitos ir pateikimo finansinėse ataskaitose tvarką.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212, 36 str. 3 d.

3.1.2. Kitas valstybės įmonių valdomas turtas

Valstybė, skirdama lėšų valstybės įmonėms turtui įsigyti, negauna grąžos mokesčių pavidalu, nes valstybės įmonės joms skirtas lėšas turtui įsigyti apskaito kaip dotacijas nedidindamos įmonės savininko kapitalo, nuo kurio mokamas valstybės turto naudojimo patikėjimo teise mokestis.

Nustatyti atvejai, kai valstybės įmonės neužtikrina, kad valstybės turtas būtų valdomas vadovaujantis teisės aktais, juose nustatytais turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo principais.

Valstybės kontrolė atliko Valstybės įmonių valdymo veiklos auditą⁸⁵, kurio metu buvo nagrinėjami valstybės įmonių naudojamo turto valdymo klausimai.

Pagal Valstybės ir savivaldybių įmonių įstatymo⁸⁶ ir 8-ojo verslo apskaitos standarto „Nuosavas kapitalas“ nuostatas, kai perduodamas turtas yra dotacija⁸⁷, valstybės įmonė neprivalo didinti įmonės savininko kapitalo. Šiame įstatyme nurodyta, kad įmonės savininko kapitalą sudaro įmonės savininko jai perduoto turto, jei tai nėra turtas, kuris pagal įstatymus gali būti tik valstybės nuosavybė ar dotacija, vertė. Priimant sprendimą valstybės įmonei perduodamu turtu didinti nuosavą kapitalą, sprendime turi būti nurodyta, kurioje nuosavo kapitalo dalyje (įmonės savininko kapitalo, ar turto, kuris pagal įstatymus gali būti tik valstybės nuosavybė, atitinkančio kapitalo dalyje) turi būti registruojamas įmonės turto vertės padidėjimas. Šiuo metu galiojančiame Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatyme nenustatyta, kokiais atvejais turi būti didinamas įmonės savininko kapitalas. Audito metu nustatyta, kad valstybės įmonės skirtingai nurodo dotacijų įtaką įmonės savininko kapitalui.

Pavyzdys

VĮ Vidaus vandens kelių direkcija padidino savininko kapitalą 2007 m. gautomis dotacijomis iš valstybės biudžeto ir ES struktūrinių fondų, o VĮ Klaipėdos valstybinis jūrų uostas ir VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas gautomis dotacijomis savininko kapitalo nepadidino.

Valstybės kontrolė šio audito metu, įvertinusi valstybės įmonių patikėjimo teise valdomo turto ir gautų dotacijų (subsidių) apskaitą ir tai, kad nuo 2010 metų viešojo sektoriaus subjektų kontroliuojami ne viešojo sektoriaus subjektai (iš jų ir valstybės įmonės) atskirose ir konsoliduotose finansinėse ataskaitose nurodomi investicijų straipsnyje nuosavybės metodu⁸⁸, Finansų ir Ūkio ministerijoms rekomendavo inicijuoti teisės aktų pakeitimus, nustatant pareigą

⁸⁵ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2009-12-23 Nr. ataskaita VA-P2-20-13-24 „Valstybės įmonių valdymas“.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas, 1994-12-21 Nr. I-722 (2003-12-16 įstatymo Nr. IX-1895 redakcija).

⁸⁷ Dotacija – valstybės ir savivaldybės institucijų, tarptautinių organizacijų ir fondų bei kitų trečiųjų asmenų finansinė ir materialinė parama konkrečiai veiklai. Dotacijoms priskiriamas ir nemokamai gautas turtas. Subsidija – valstybės ar savivaldybės institucijų bei kitų trečiųjų asmenų parama, skirta plataus vartojimo prekių (paslaugų) kainoms išlaikyti ar sumažinti arba šių prekių gamybos (paslaugų teikimo) mastui išlaikyti.

⁸⁸ Investicijos, užregistruotos taikant nuosavybės metodą, finansinėse ataskaitose turi būti priskirtos prie ilgalaikio finansinio turto (finansų ministro 2008-12-09 įsakymas Nr. 1K-430 „Dėl Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 14-ojo standarto patvirtinimo“).

valstybės įmonėms didinti įmonės savininko kapitalą lėšomis, gautomis iš valstybės biudžeto turtui įsigyti.

Minėto audito metu taip pat nustatyta, kad per 2006–2008 m. savininko teisės ir pareigas įgyvendinančios institucijos valstybės įmonėms turtui įsigyti skirta apie 350,0 mln. Lt. Valstybė, skirdama lėšų valstybės įmonėms turtui įsigyti, negauna grąžos mokesčių pavidalu, nes valstybės įmonės joms skirtas lėšas turtui įsigyti apskaito kaip dotacijas, nedidindamos įmonės savininko kapitalo, nuo kurio mokamas valstybės turto naudojimo patikėjimo teise mokestis.

Atkreiptinas dėmesys, kad vien Susisiekimo ministerija per 2006–2009 metus valstybės įmonėms investiciniams projektams įgyvendinti perdavė 240,9 mln. Lt, iš kurių 214,6 mln. Lt lėšų priskirtinos valstybės turtą atitinkančiam kapitalui⁸⁹, iš jų 198,1 mln. Lt valstybės įmonės priskyrė dotacijoms. Valstybės įmonės, vadovaudamosi 8-ojo verslo apskaitos standarto „Nuosavas kapitalas“ 44 punktu, kapitalo investicijoms perduodamais piniginiiais įnašais privalėjo užregistruoti savininko kapitalo didinimą, o nuo 2005 m. spalio 13 d., įsigaliojus Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymui Nr. X-353, iš savininko kapitalo išskirti turtą, kuris pagal įstatymus gali būti tik valstybės nuosavybė. Susisiekimo ministerija neužtikrina, kad valstybės įmonės kapitalo investicijoms perduotas lėšas teisingai apskaitytų atitinkamuose nuosavo kapitalo straipsniuose.

Audito metu taip pat nustatyta, kad pažeisdamos Valstybės ir savivaldybės turto valdymo ir disponavimo juo įstatymo 13 straipsnio 1 ir 2 dalies reikalavimus, valstybės įmonės patikėjimo teise valdomą valstybės turtą pagal panaudos sutartis perdavė neatlygintinai naudotis kitiems ūkio subjektams be Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos sprendimo; turtą išnuomojo nesilaikydamos teisės aktų ir taikydamos nepagrįstai mažą nuomos mokestį.

Pavyzdžiai

VĮ „Klaipėdos regiono keliai“ pagal panaudos sutartis neatlygintinai perdavė naudotis patalpas Palangoje valstybės ar savivaldybės funkcijų nevykdantiems privatiems juridiniams asmenims ir pagal nuomos sutartis per 10 metų gavo 153 tūkst. Lt mažesnes pajamas negu patirta sąnaudų; valstybės įmonėms, vykdančioms regionų kelių priežiūrą pagal panaudos sutartis patalpas perdavė be Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos sprendimo; patikėjimo teise valdomuose poilsio namuose Palangoje, kurių likutinė vertė 2008 m. pabaigoje buvo 5,1 mln. Lt įrengta 80 poilsiuvi pritaikytų kambarių.

VĮ „Oro navigacija“ ir VĮ „Klaipėdos regiono keliai“ disponuoja tarnybinėmis gyvenamosiomis patalpomis, kurios tiesioginei veiklai vykdyti nenaudojamos.

VĮ „Pajūrio vėtrungė“ patalpas nuomoja fiziniams ir juridiniams asmenims, nuomos kainą apskaičiavusi nesilaikydama teisės aktų.

VĮ prie Pravieniškių 1-ųjų pataisos namai savo veikloje nenaudoja 2,7 mln. Lt likutinės vertės (tikroji vertė nežinoma) patikėjimo teise valdomo turto.

⁸⁹ Susisiekimo ministras Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos reguliavimo sričiai priskirtų valstybės įmonių patikėjimo teise valdomo turto, kuris pagal įstatymus gali būti tik valstybės nuosavybė, sąrašą patvirtino 2010-05-18 įsakymu Nr. 3-327. Vidaus auditas atliktas ir duomenys audito ataskaitoje pateikti pagal nepatvirtintą turto sąrašą.

Ataskaitoje taip pat pažymima, kad valstybės įmonės, kurios nesiekia teisės aktais joms nustatytų tikslų (teikti viešąsias paslaugas ar vykdyti kitą viešuosius interesus atitinkančią veiklą), kurių patikėjimo teise valstybei priklausantis turtas naudojamas neefektyviai, turėtų būti likviduojamos arba keičiamas jų teisinis statusas. Viena iš valstybės įmonių steigimo ir valdymo problemų – teisės aktuose neapibrėžta viešojo intereso⁹⁰ sąvoka, t. y. kokios viešosios paslaugos turi būti teikiamos, tenkinant viešąjį interesą, todėl dalis valstybės turto gali būti naudojama ne pagal paskirtį.

Pavyzdžiai

VĮ Poilsio namų „Baltija“ pagrindinis veiklos tikslas – teikti apgyvendinimo paslaugas.

VĮ „Pajūrio vėtrungė“ įstatuose nurodytas įmonės tikslas – teikti viešąsias paslaugas eksploatuojant, administruojant ir nuomojant patikėjimo teise valdomą nekilnojamąjį turtą bei vykdyti kitą veiklą siekiant tenkinti viešuosius interesus. Pagrindines pajamas ši įmonė gauna iš nekilnojamojo turto nuomos, nedidelę dalį pajamų – už pastato priežiūrą ir inžinerinių įrenginių eksploataciją.

VĮ Klaipėdos regiono keliai neišnaudoja turimų poilsio namų patalpų savo darbuotojų poilsui, tačiau toliau planuoja rekonstruoti šalia esantį pirties pastatą ir pritaikyti jį administracinei ir poilsio paskirčiai.

3.2. Viešosios įstaigos

Juridinių asmenų registre neregistruojami duomenys apie viešųjų įstaigų steigėjus ir dalininkus (savininkus), todėl negalima nustatyti tikslaus viešųjų įstaigų skaičiaus ir įsitikinti, ar Ataskaitos duomenys apie įnašus į viešąsias įstaigas yra tikri ir teisingi.

Pagal Valstybės ir savivaldybių turto, valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą⁹¹ viešosioms įstaigoms valstybės turtas valdyti ir naudoti perduodamas pagal panaudos sutartis.

Audito metu negalėjome nustatyti, kiek tiksliai yra įregistruotų veikiančių (ar neveikiančių) valstybės įkurtų viešųjų įstaigų, nes Juridinių asmenų registre duomenys apie viešųjų įstaigų steigėjus, dalininkus (savininkus) neregistruojami. Dėl nurodytų priežasčių negalėjome įsitikinti, ar Ataskaitos duomenys apie 79,4 mln. Lt įnašus į viešąsias įstaigas yra tikri ir teisingi.

3.2.1. Viešoji įstaiga Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija

Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymu nepaskirtas viešojo sektoriaus subjektas įgyvendinantis Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos savininko teises. Taikant Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą nėra galimybių šios įstaigos kapitalą nuosavybės metodu įtraukti į viešojo sektoriaus subjektų finansines ataskaitas. Tuo pačiu patikėjimo teise valdomas turtas nebus įtrauktas į konsoliduotųjų finansinių ataskaitų

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo praktikoje viešuoju interesu laikoma tai, kas yra objektyviai reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei.

⁹¹ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729, (2006-07-18 Nr. X-771 redakcija), 13 str.1 d. 1 p.

rinkinį, nes ši įstaiga nėra viešojo sektoriaus subjektas ir nėra viena valstybės institucija nėra įstaigos dalininkas (savininkas).

Viešųjų įstaigų steigimą, valdymą ir veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas⁹². Pagal jį, jeigu viešosios įstaigos steigėjas ar bent vienas iš steigėjų yra valstybė, sprendimą dėl viešosios įstaigos steigimo ir valstybei nuosavybės teise priklausančio turto investavimo priima Vyriausybė. Sprendime taip pat turi būti nurodyta valstybės institucija, kuriai pavedama atstovauti steigėjui, ir valstybės įstaiga, kuriai pavedama įgyvendinti valstybės kaip viešosios įstaigos savininko ar dalininko teises ir pareigas. Viešosios įstaigos dalininkas yra fizinis ar juridinis asmuo, kuris nustatyta tvarka yra perdavęs viešajai įstaigai įnašą, taip pat asmuo, kuriam dalininko teisės yra perleistos įstatų ar įstatymų nustatyta tvarka. Viešosios įstaigos steigėjai nustatyta tvarka perdavę viešajai įstaigai įnašą, tampa jos dalininkais.

Pagal Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymą⁹³ Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija yra Seimo įsteigtos Lietuvos radijo ir televizijos teisių ir pareigų perėmėjas ir viešoji įstaiga, kurios savininkas yra valstybė. Šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi įstaigos visuotinio susirinkimo funkcijos yra pavestos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybai, kuri nėra juridinis asmuo. Vadovaujantis įstatymu⁹⁴ negali būti jokių kitų Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos dalininkų, todėl nėra viena valstybės institucija neįpareigota atstovauti valstybei ir (ar) perduoti dalininko (savininko) įnašą. Dėl šios priežasties valstybė nėra viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos dalininkas (savininkas) ir valstybės kaip dalininko (savininko) įnašas neapskaitomas.

Pažymėtina, kad Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 1998 metais patvirtintas 37,4 mln. Lt savininko įnašas, atitinkantis kapitalą, iki šiol nekeistas.

Pagal Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 14 straipsnį Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos turtas yra valstybės nuosavybė ir negali būti privatizuojamas, o įstaiga turtą valdo, naudoja ir juo disponuoja patikėjimo teise. Įstatyme taip pat numatyta, kad Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija finansuojama iš valstybės biudžeto asignavimų, todėl įstaigai atitinkamų metų Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių įstatymu skiriami biudžeto asignavimai dviem programoms vykdyti, iš jų ir ilgalaikiam turtui įsigyti (2010 ir 2007 m. 1,5 mln. Lt, 2008 m. 2 mln. Lt, 2009 m. po 1,6 mln. Lt). Atsižvelgiant į šias nuostatas, visas įstaigos balanse nurodytas turtas (2009 metų pradžioje 96,3 mln. Lt, metų pabaigoje 80,6 mln. Lt) yra valstybės nuosavybė.

⁹² Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas, 1996-07-03 Nr. I-1428.

⁹³ Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas, 1996-10-08 Nr. I-1571, 2 str. 1 d.

⁹⁴ Ten pat, 2005-12-22 įstatymo Nr. X-469 redakcija, 5 str. 1 d.

Viešoji įstaiga Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija nėra viešojo sektoriaus subjektas⁹⁵, todėl nerengs finansinių ataskaitų rinkinio pagal viešojo sektoriaus atskaitomybės standartus, taip pat ji neįpareigota teikti savo finansines ataskaitas kaip viešojo sektoriaus kontroliuojamas subjektas.

Pažymėtina, kad Valstybės kontrolė apie esamą padėtį informavo Ministro Pirmininko tarnybą ir Finansų ministeriją raštu⁹⁶ ir pasiūlė spręsti klausimą dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tinkamos savininko kapitalo apskaitos (nekintamas dydis nuo 1998 m.). Taip pat pasiūlė svarstyti galimybę įtraukti šią viešąją įstaigą į viešojo sektoriaus apskaitos subjektų sąrašą arba spręsti klausimą dėl jos patikėjimo teise valdomo turto ir kitų finansinių duomenų (viešosios įstaigos kapitalo) įtraukimo į viešojo sektoriaus konsoliduotąją apskaitą.

Finansų ministerija, Ministro Pirmininko tarnybos pavedimu išnagrinėjusi nurodytas aplinkybes, nurodė⁹⁷, kad šios problemos sprendimui Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijoje nutarta pasiūlyti Vyriausybei įvertinti viešųjų įstaigų, kurios vykdo viešojo administravimo funkcijas ir (arba) teikia viešąsias paslaugas, priskyrimo prie viešojo sektoriaus subjektų pagal Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą tikslingumą ir iki 2011 m. sausio 1 d. pateikti pasiūlymus Lietuvos Respublikos Seimui.

Atlikus Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos veiklos auditą⁹⁸ nustatyta, kad įstaiga dalį perduoto turto valdo ir naudoja nesilaikydama teisės aktų ir neracionaliai.

Pavyzdys

Įstaiga patikėjimo teise valdo 4 293,7 kv. m pastatus Vilniaus r., Naujasodės k., kurių savo veikloje nenaudoja ir nenumato naudoti (591,5 kv. m patalpų dalį įstaiga yra išnuomojusi, kita dalis iš viso nenaudojama). Iš viso įstaiga 2009 m. nuomojo 14 proc. (5 985,5 kv. m) patikėjimo teise valdomų pastatų ploto (bendras plotas 41 903,7 kv. m.). Pagal Registrų centro pateiktą informaciją nustatyta, kad įstaiga nėra įregistravusi trijų žemės sklypų (Vilniaus r. Naujasodės k., Panevėžyje, Staniūnų g. 67A ir Kaune, Daukanto g. 28A) ir pastatų Kaune (Daukanto g. 28A). Audito metu įstaiga pradėjo žemės sklypų registravimo procedūras.

3.3. Akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės

Valstybės įstaigų, institucijų, valstybės įmonių Registro centro ir Turto fondo duomenys apie valstybės valdomas akcines ir uždąsias akcines bendroves ir apie valstybei nuosavybės teise priklausančias jų akcijas yra netikslūs. Dėl to negalime patvirtinti, kad Ataskaitos duomenys apie valstybės įstaigų / institucijų valdomas akcijas yra tikri ir teisingi.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. 1212.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2010-04-30 raštas Nr. S-(703-1579)-871 „Dėl viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos“.

⁹⁷ 2010-06-08 raštas Nr. ((6.1-01)-5K-1010900-5K-1010425)-6K-1005345 „Dėl viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos“.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2010-03-22 ataskaita Nr. VA-P-10-15-3 „Viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos veikla“.

Turto fondui perduotų nevykdančių veiklos, likviduojamų ir bankrutuojančių bendrovių likvidavimas tęsiasi daugiau kaip dešimt metų, dalis šių įmonių turto neturi, todėl šių bendrovių tikroji akcijų vertė yra lygi nuliui.

Audito metu nustatyta, kad pagal valstybės įstaigų / institucijų, Juridinių asmenų registrą tvarkančio VI Registro centro ir Turto fondo informaciją apie įregistruotas uždariusias akcines bendroves ir akcines bendroves negalima nustatyti tikslaus valstybės valdomų akcinių bendrovių ir uždarytų akcinių bendrovių skaičiaus, nes minėtų institucijų pateikta informacija yra netiksli ir nerodo tikrosios padėties. Juridinių asmenų registre duomenys apie bendrovės akcininką registruojami ir tvarkomi, kai bendrovės akcininkas yra vienas asmuo ir nėra informacijos apie bendroves, kuriose valstybei priklauso mažiau negu 100 proc. įstatinio kapitalo. Dėl šių priežasčių nustatyti tikslų uždarytų akcinių bendrovių ir akcinių bendrovių, kurių akcijos (ar jų dalis) priklauso valstybei, skaičių ir jų vertę yra sudėtinga, todėl negalėjome įsitikinti ar Ataskaitos duomenys apie valstybės įstaigų / institucijų valdomas akcijas yra tikri.

Audito metu nustatėme, kad dalies uždarytų akcinių bendrovių akcijos neapskaitytos, o jų veiklos nekontroliuoja nė viena valstybės įstaiga/ institucija, kurios privatizuotos, bet neišregistruotos iš Juridinių asmenų registro.

Pavyzdžiai

Registrų centro duomenimis, UAB Kurklių vaistinės, UAB Veprių vaistinės, UAB Baltosios Vokės vaistinės akcijas valdo Sveikatos apsaugos ministerija.

Turto fondo duomenimis: UAB Kurklių vaistinės 100 proc. valstybei priklausančią akcijų paketą 2003 m. gruodžio 11 d. viešajame aukcione privatizuotas (akcijų paketą įsigijo UAB „Investicijų spektras“); UAB Baltosios Vokės vaistinės 100 proc. valstybei priklausančią akcijų paketą privatizuotas 2004 m. rugsėjo 24 d. viešajame aukcione (akcijas įsigijo fizinis asmuo); informacijos apie UAB Veprių vaistinę Turto fondas neturi, nes ji niekada nebuvo įtraukta į privatizuojamų objektų sąrašą.

Sveikatos apsaugos ministerija, būdama UAB Veprių vaistinės steigėja, informacijos apie šios bendrovės veiklą (jos nutraukimą), ar bendrovės likvidavimą neturi. Jos akcijos ministerijos apskaitos registruose neapskaitomos.

Pagal Registrų centro pateiktą išrašą UAB Vilniaus veterinarijos klinikinės ligoninės akcininkas nuo 1995 metų yra Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Pagal iš minėtos įstaigos audito metu gautą informaciją UAB Vilniaus veterinarinės klinikinės ligoninės akcijų vertė (Registrų centro išrašo duomenimis 1995 metais akcijų vertė 16,4 tūkst. Lt) į buhalterinės apskaitos registrus nebuvo įtraukta, nes dokumentų ir informacijos apie akcijų valdymą Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba neturėjo.

Audito metu nustatyta, kad 2009 metų pabaigoje Turto fondas valdė 161 akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės akcijas. Pagal Ataskaitos duomenis Turto fondo valdomų akcijų tikroji vertė yra 215,3 mln. Lt. Šią sumą sudaro 13 bendrovių akcijų vertė, o 148 bendrovių tikroji akcijų vertė yra lygi nuliui.

Atkreipiame dėmesį, kad pagal audito metu iš Turto fondo gautą informaciją 2009 metų gruodžio 31 d. Turto fondas užbalansinėse sąskaitose nominalia verte apskaitė 8 kontroliuojamų, 14 bankrutuojančių, 55 likviduojamų, 84 kitų (iš jų 80 neveikiančių) bendrovių akcijas. Valstybei priklausančių akcijų nominali vertė sudaro 178,6 mln. Lt. Turto fondas paaiškino, kad daugelis

bankrutuojančių ir likviduojamų bendrovių jokio turto neturi. Likviduojamų įmonių statusas didesnei jų daliai suteiktas iki 2000 metų, perimant bendroves iš likviduoto Vertybinių popierių fondo. Šių bendrovių likvidavimo procesas nebaigtas, nes nurodytais adresais nerandamos įmonės, jų likvidatoriai ir pan. Bankroto procesas užsitęsia tose įmonėse, kuriose vyksta teisiniai ginčai, ypač tose, kur keliamos baudžiamosios bylos (pvz.: dėl AB „Mažeikių elektrotechnika“ iškelta tyčinio bankroto byla ir daug tarpusavyje susijusių baudžiamųjų bylų, dėl teisminių ginčų užsitęsė bankroto procesas AB „Statūna“, AB „Inkaras“ ir kt.). Turto fondo nuomone, pagrindinė problema baigti tokių bendrovių likvidavimą, kelti arba užbaigti bankroto bylas yra nepakankamas finansavimas.

4. Dėl 2010 metų valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitos

Pagal Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą⁹⁹ nuo 2010 m. sausio 1 d. pradėjus taikyti viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus, keičiasi viešojo sektoriaus subjektų ir išteklių fondų valdomo valstybės turto ir įsipareigojimų apskaitos principai, bus konsoliduojamos viešojo sektoriaus subjektų finansinės atskaitomybės. Valstybės kontrolės nuomone, pasikeitus apskaitos principams, būtina pakeisti Ataskaitos rengimui reikalingų duomenų pateikimo galiojančią tvarką. Nepakeitus minėtos tvarkos, įstaigų / institucijų pateikiami duomenys apie valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą ir įsipareigojimus bus netikslūs. Rengiant minėtą tvarką būtina įvertinti galimą riziką, kad bus vėluojama konsoliduoti finansines ataskaitas, t. y. nebus laiku eliminuotos viešojo sektoriaus subjektų grupės subjektų tarpusavio ūkinės operacijos ir jų rezultatai.

Siekiant, kad 2010 ir vėlesnių metų duomenys apie valstybei priklausančią turtą valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitoje būtų tikri ir teisingi, Valstybės kontrolė, teikdama Preliminarią išvadą dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos, Statistikos departamentui pasiūlė kartu su Finansų ministerija nustatyti duomenų pateikimo ir jų atskleidimo 2010 ir vėlesnių metų valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitoje tvarką. Valstybės kontrolės nuomone, rengiant naują duomenų pateikimo tvarką, turi būti įvertinta, kad:

- pagal Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą¹⁰⁰ viešojo sektoriaus subjektams priskyrus valstybės, savivaldybių ir biudžetinių įstaigų kontroliuojamas sveikatos priežiūros įstaigas, aukštąsias mokyklas, mokslinio tyrimo institutus, bendrojo lavinimo mokyklas, profesinio mokymo įstaigas ir socialinės globos įstaigas, kurių teisinė forma yra viešoji įstaiga, šios kontroliuojamos viešosios įstaigos yra įtraukiamos į biudžetinių ir savivaldybių įstaigų konsoliduotąsias finansines ataskaitas;

⁹⁹ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212, 36 str. 3 d.

¹⁰⁰ Ten pat, 2 str. 22 d.

- pagal šiuo metu galiojančią tvarką, duomenys apie valstybės įmonių valdomą valstybės turtą į Ataskaitą įtraukiami pagal valstybės įmonių pateiktas turto ataskaitas (VT-01). Nuo 2010 metų viešojo sektoriaus subjektų finansinėse ataskaitose valstybės įmonių turtas bus atskleidžiamas nuosavybės metodu, todėl, nepakeitus duomenų pateikimo ir atskleidimo Ataskaitoje tvarkos, valstybės įmonių valdomas valstybei nuosavybės teise priklausančias turtas Ataskaitoje bus nurodomas du kartus.

IV DALIS. SIŪLYMŲ ĮGYVENDINIMAS

Valstybės kontrolė išvadose dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio atitinkamų metų turto ataskaitų kasmet atskleidžia sisteminės neracionalaus turto valdymo, neekonomiško jo naudojimo, disponavimo juo ir apskaitos problemas. Seimas, atsižvelgdamas į Valstybės kontrolės išvadose pateiktas pastabas ir siūlymus, priima nutarimą. Pažymime, kad Seimas nėra priėmęs nutarimo dėl Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2008 metais ataskaitos. Tačiau vis dar aktualūs neįgyvendinti Seimo nutarime „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2007 metais ataskaitos“¹⁰¹ pateikti siūlymai Vyriausybei – imtis priemonių, užtikrinančių valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo atitiktį visuomenės naudos ir racionalumo principams. Šių siūlymų Vyriausybei įgyvendinimas pateiktas 3 lentelėje.

3 lentelė. Seimo 2009 m. gegužės 12 d. nutarime Nr. XI-258 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2007 metų ataskaitos“ pateiktų siūlymų Vyriausybei įgyvendinimas

Siūlymas	Įgyvendinimas
2 straipsnis. Pakartotinai pasiūlyti Vyriausybei iki 2009 m. birželio 1 d. priimti reikalingus teisės aktus, pagal kuriuos būtų paskirtos institucijos, atsakingos už valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo bendros politikos formavimą ir įgyvendinimą, kad valstybės turtas būtų tvarkomas racionaliai.	Įgyvendinta iš dalies. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. 1597 patvirtino Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategiją (toliau – Strategija). Finansų ministerija paskirta institucija, atsakinga už valstybės turto, valdymo, naudojimo ir disponavimo juo bendros politikos formavimą. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2010 m. vasario 23 d. įsakymu Nr. 1K-041 patvirtintas Strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių planas, kurio priemonės įgyvendintos iš dalies. 2010 m. lapkričio 12 d. priimti akcinės bendrovės Turto banko pertvarkymo į valstybės įmonę Turto banką ir valstybės įmonės Turto banko įstatymai ¹⁰² . Įgyvendinimas bus stebimas
3 straipsnis. Pasiūlyti Vyriausybei paskirti instituciją, atsakingą už duomenų apie nenaudojamą valstybės turtą rinkimą bei apibendrinimą, ir parengti reikalingus teisės aktų pakeitimus siekiant reglamentuoti valstybės turto pripažinimą nereikalingu.	Įgyvendinimas susijęs su ankstesnio (2 straipsnio) siūlymo įgyvendinimu Įgyvendinimas bus stebimas
4 straipsnis. Pakartotinai pasiūlyti Vyriausybei patvirtinti žemės gelmių išteklių vertės nustatymo metodiką.	Neįgyvendinta. <i>LGT 2010-09-10 raštu Nr. 1.7-2218 pateikta informacija</i> Plačiau – Išvados priedo III dalies 1.3 poskyryje.
4 straipsnis. Pakartotinai pasiūlyti Vyriausybei nedelsiant imtis priemonių, kad valstybei nuosavybės teise priklausanči žemė būtų įregistruota Nekilnojamojo turto registre, kad būtų nustatytos valstybės institucijų, įstaigų naudojamos valstybinės žemės sklypų ribos ir kad valstybės institucijų, įstaigų naudojamos valstybinės žemės sklypai būtų įregistruoti ir įtraukti į apskaitą.	Įgyvendinta iš dalies. <i>NŽT 2010-09-15 raštu Nr. 4B-(10.2)-2127 pateikta informacija</i> Valstybės kontrolės komentaras: Atsižvelgdamos į Valstybės kontrolės auditų metu teiktas rekomendacijas 2009 metais Klaipėdos, Tauragės ir Vilniaus apskričių viršininkų administracijos į apskaitos registrus įtraukė 1 6912,3 mln. Lt vertės žemės sklypus. Plačiau Išvados priedo III dalies 1.1 poskyryje.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2009-05-12 nutarimas Nr. XI-258 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2007 metų ataskaitos“.

¹⁰² Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Turto banko įstatymas, 2010-11-12 Nr. XI-1108; Lietuvos Respublikos akcinės bendrovės Turto banko pertvarkymo į valstybės įmonę Turto banką įstatymas, 2010-11-12 Nr. XI-1107.

Igyvendinimas bus stebimas

Valstybės kontrolė Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2008 metais ataskaitos¹⁰³ audito metu pateikė siūlymus Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos ir Lietuvos geologijos tarnybai prie Aplinkos ministerijos dėl nepakankamai reglamentuotos valstybinės žemės fondo ir žemės gelmių išteklių apskaitos.

Šio audito metu Ministro Pirmininko tarnybai ir Finansų ministerijai raštu¹⁰⁴ buvo pateikti siūlymai, susiję su viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos turto valdymu.

Pateikiame informaciją apie šių siūlymų įgyvendinimą (4 lentelė).

4 lentelė. Valstybės kontrolės ankstesnių auditų metu teiktų siūlymų įgyvendinimas

Siūlymas	Igyvendinimas
2008 m.	
Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos (NŽT)	
Inicijuoti Žemės valstybinės apskaitos taisyklių pakeitimus, kad laisvos valstybinės žemės fondo duomenys būtų nurodomi taip, kaip numato Žemės įstatymas.	Neįgyvendinta NŽT 2010-09-15 raštu Nr. 4B-(10.2)-2127 pateikta informacija Plačiau Išvados priedo III dalies 1.1 poskyryje. Igyvendinimas bus stebimas
Parengti teisės aktus, reglamentuojančius neregistruotos valstybinės žemės apskaitą.	
Parengti žemės apskaitos duomenų kontrolės taisykles, kurios padėtų užtikrinti tinkamą žemės fondo apskaitą.	
Lietuvos geologijos tarnybai prie Aplinkos ministerijos (LGT)	
Reglamentuoti žemės gelmių išteklių sąlyginės vieneto vertės nustatymą.	Neįgyvendinta. LGT 2010-09-10 raštu Nr. 1.7-2218 pateikta informacija Plačiau Išvados priedo III dalies 1.3 poskyryje. Igyvendinimas bus stebimas
Reglamentuoti žemės gelmių išteklių kiekio ir likučio ataskaitinio laikotarpio pabaigoje apskaičiavimą.	Igyvendinta iš dalies. LGT 2010-09-10 raštu Nr. 1.7-2218 pateikta informacija: Žemės gelmių ištekliai (natūriniais vienetais) registre registruojami nuostatų ir taisyklių (patikslintos LGT direktoriaus 2010-07-14 įsakymu Nr. 1-145) nustatyta tvarka, o naujai išžvalgytuose telkiniuose nustatomi laikantis Išžvalgytų kietųjų naudingųjų iškasenų išteklių aprobavimo tvarkos aprašu (patvirtinto LGT direktoriaus 2010-07-14 įsakymu Nr. 1-146). Rengti papildomų teisės aktų, kol nėra pagal vykdomosios valdžios sandaros tobulinimo koncepciją nustatyti Tarnybos įgaliojimai, neplanuojama. Igyvendinimas bus stebimas
2009 m.	
Spręsti klausimą dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstaigos savininko kapitalo tinkamos apskaitos	Neįgyvendinta

¹⁰³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2009-11-27 išvada Nr. FA-P-700-2-81 „Išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2008 metais ataskaitos“.

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2010-04-30 raštas Nr. S-703-1579)-871 „Dėl viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos“.

Svarstyti galimybę viešąją įstaigą Lietuvos nacionalinę radiją ir televiziją įtraukti į viešojo sektoriaus subjektų sąrašą arba spręsti šios įstaigos patikėjimo teise valdomo turto ir kitų finansinių duomenų (viešosios įstaigos kapitalo) įtraukimą į viešojo sektoriaus konsoliduotąją apskaitą	Finansų ministerija, vykdydama Ministro Pirmininko kanclerio pavedimą ¹⁰⁵ , informavo, kad Seimo plenarinio posėdžio protokolu ¹⁰⁶ pasiūlyta Vyriausybei iki 2011-01-01 pateikti pasiūlymus dėl Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo pakeitimo. Įgyvendinant šį siūlymą turės būti įvertintas visų viešųjų įstaigų priskyrimo prie viešojo sektoriaus subjektų tikslingumas. <i>Siūlymo įgyvendinimas bus stebimas.</i>
--	--

Išvadą ir Išvados priedą parengė:

Audito plėtros departamento Valstybės ataskaitų skyriaus vedėja Danguolė Krištopavičienė, vyriausieji valstybiniai auditoriai Marijona Brazionienė ir Algirdas Karanauskas.

Nuoroda:

Išvados kopijos (po vieną egz.) pateiktos:

Lietuvos Respublikos Prezidentei

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai

Statistikos departamentui

¹⁰⁵ Ministro Pirmininko kanclerio pavedimas, 2010-05-06 Nr. 61-2750.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos Seimo plenarinio posėdžio protokolas, 2010-05-25 Nr. SPP-212.